

Kobięce wojny. Próba lektury
Kobięce wojny. Próba lektury

podŹonicta
podŹonicta

podŹonicta 2012

podŹonicta 2012

Opuscula Sociologica 1/2012
Opuscula Sociologica 1/2012

podŹonicta nr 2/2012 [96]
podŹonicta nr 2/2012 [96]

AGATA KOSMACZ

Piotr Krupski. CioŹo, historia, kultura
Piotr Krupski. CioŹo, historia, kultura
Opuscula Sociologica 2/2012
Opuscula Sociologica 2/2012

PORTFOLIO

Poetologie pamieci
Poetologie pamieci

STANISŁAW MIŁOŚ I REWOLUCJA
STANISŁAW MIŁOŚ I REWOLUCJA

Krzysztof
Krzysztof

Renata Katarzyna Kozłowska. Kresowianki wobec tradycji i kanonu
Renata Katarzyna Kozłowska. Kresowianki wobec tradycji i kanonu

Adrianna Sieniów. Językowa kreacja świata kobiet w wybranych powieściach Elżby Orzeszkowej
Adrianna Sieniów. Językowa kreacja świata kobiet w wybranych powieściach Elżby Orzeszkowej

Adlojada. Szczecińskie pasaże
Adlojada. Szczecińskie pasaże

Wizualne reprezentacje | Visual Representations | Zbigniew Romańczuk
Wizualne reprezentacje | Visual Representations | Zbigniew Romańczuk
Adlojada. Biogram i świadectwo
Adlojada. Biogram i świadectwo

EDUKACJA :

2006/2007
Akademicki Kurs typografii / UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

2001 – 2006 WYŻSZA SZKOŁA SZTUKI UŻYTKOWEJ W SZCZECINIE
Kierunek: Grafika Użytkowa, dyplom: opracowanie graficzne książki, Wiktor Pielewin: „Życie owadów”,
promotor prof. Grzegorz Marszałek, ad.Danuta Dąbrowska - Wojciechowska

1999 – 2001 UNIwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Kierunek: Ochrona Dóbr Kultury, Specjalność: Historia Sztuki

DZIAŁALNOŚĆ ARTYSTYCZNA:

- 2011 _ Wystawa ‘BOOK ON THE ELEMENTS’/ Schloss Broellin
- 2011 _ Wyróżnienie w konkursie ‘ARTISTS’ BOOKS ON TOUR’, udział w wystawie pokonkursowej / MAK Wiedeń
- 2010 _ Udział w Westivalu, warsztaty i wystawa powarsztatowa STETTINER W./ Szczecin
- 2009 _ Udział w festiwalu INSPIRACJE, instalacja BOOK ON SPACE / Szczecin
- 2006 _ Wystawa zbiorowa studentów WSSU / Schloss Broellin
- 2005 _ Wystawa zbiorowa z okazji 10-lecia WSSU / Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie
- 2005 _ Udział w międzynarodowym projekcie GALERIE AUTOMATIQUE
- 2005 _ Wystawa zbiorowa przy Festiwalu Fotografii Kreacyjnej INSPIRACJE, Polskie Radio, Szczecin
- 2004 _ Wystawa zbiorowa studentów WSSU, Urząd Miejski Szczecin
- 2003 _ Plener SZTUKA I OGRÓD / Schloss Broellin
- 2002 _ Wyróżnienie na Festiwalu Plakatu w Krakowie, za plakat :„Poland - tradition and modernity”
- 2002 _ Wystawa zbiorowa studentów WSSU, Miejsce Sztuki Oficyna, Szczecin

Udział w FESTIWALU ARTYSTÓW ULICY 2006, 2005, 2004 / Szczecin

I. PROJEKTY GRAFICZNE

Adlojada. Szczecińskie pasaże
Dni Kultury Żydowskiej
Uniwersytet Szczeciński, 2012

Budynek zakładów konfekcyjnych G.B. Feldbergów przy oł. al. Niepodległości, reprodukcja z Stettin, hrsg. vom Magistrat, Berlin 1925, s. 192.

Co więcej, przeciętni obywatele nie mieli nie przeciwko żydowskiemu sklepikom i zakładom usługowym, gdyż z zasady oferowały one swoje towary po cenach niższych niż konkurencja w sąsiedztwie. Zakaz lub co najmniej postulat, by z nich nie korzystać ozna-

czał więc zwiększenie wydatków, odciepię się od możliwości korzystania z drobnych sąsiedzkich przysług, rabatów, przesunięć płatności i innych przywilejów, jakie zwyczajowo obowiązywały. Reakcją większości Niemców, ich przeważająca bierność, odczytana została przez politycznych agitatorów jako przyzwolenie na dalszą eskalację działań, skutkiem czego było wkrótce ukazanie się dyskryminującej ustawy o zawodzie urzędnika.

Uspokojenie nastrojów za granicą i sytuacji w Niemczech nie trwało długo, pozwoliło jednak na spadek emocji i prawdopodobnie wzbudziło w niektórych kręgach nadzieję na zmianę drastycznych przepisów i unormowanie warunków. W sierpniu 1933 r. zawarto układ transferowy (Haavara-Abkommen) pomiędzy niemiecką organizacją syjonistyczną (Zionistischer Vereinigung für Deutschland) i rządem Rzeszy oraz Anglo-Palestine Bank, umożliwiający emigrantom wywóz części ich majątku w zamian za wsparcie eksportu niemieckiego do Palestyny. Wkrótce (17 września 1933 r.) utworzono ogólnoniemieckie przedstawicielstwo Żydów w Rzeszy, mające na celu edukację, kształcenie zawodowe dla tych, którzy utracili pracę i planując emigrację, wsparcie potrzebujących, pomoc gospodarczą oraz ułatwienie wyjazdów za granicę.

Ponowne nasilenie aktów nietolerancji i eskalacja działań dyskryminacyjnych nastąpiły w 1935 r. Szczecin nie należał do wyjątków, a nawet uchodził za partyjny bastion od czasu objęcia przez Franza Schwede-Coburga jesie-

Dom towarowy „Gebrüder Karger” przy ul. Soltyśkiej 39, reprodukcja z *Pommern, seine Entwicklung und seine Zukunft*, hrsg. von Erich Köhner, Berlin 1924, s. 408.

nią 1934 r. urzędu nadprezydenta prowincji pomorskiej i Gauleitera NSDAP na Pomorzu. Wydanie przez NSDAP adresowego spisu ludności żydowskiej miało więc dwa oblicza. Z jednej strony oficjalnie miało zanegować informacje o szykanowaniu Żydów, wskazując jak wielu z nich nadal prowadzi swe sklepy, zakłady, warsztaty, fabryki, gabinety i kancelarie, uprawia zawód, ma zapewnione środki do życia:

Wciąż jednak Żydzi na Pomorzu, tak jak i wszędzie, prowadzą swoje interesy i zarabiają pieniądze, które przynoszą im niemieccy towarzysze [...]. Są tu także u nas, jak wszędzie w Niemczech, niezniszczone żydowskie sklepy, nie ma bojkotu i pogromów. Ta książeczka jest dowodem na to. Nie powinna być jedynym, który ochroni każdego kto – przede wszystkim nieświadomie – mógłby złamać zarządzenia przedstawiciela Führera, dotyczące kontaktów z Żydami, obowiązujące wszystkich towarzyszy partyjnych¹⁹.

Z drugiej strony broszura – wprawdzie przeznaczona do użytku członków partii, ale dostępna dla wszystkich za jedyne 10 fenigów – jednoznacznie lokalizowała siedzibę „niearyjskiego zła”. Część dotycząca Szczecina obejmowała strony od 44 do 60, a w podziale na branże w układzie alfabetycznym obejmo-

¹⁹ Gegen Greuel- und Boykotthetze. ... op. cit., s. 2. „Noch aber gehen die Juden wie überall so auch in Pommern ihren Geschäften nach und profitieren vom Gelde, das ihnen deutsche Volksgenossen bringen. [...] Es gibt, wie überall in Deutschland, so auch bei uns nicht zerstörte jüdische Läden, keinen Boykott und kein Pogrom. Dieses Büchlein ist ein Beweis dafür. Es soll nicht nur ein solcher sein, um sie vor allen unbewussten Uebertretungen der Anordnung des Stellvertreters des Führers, die allen Parteigenossen jeglicher Verkehr mit Juden untersagt, zu bewahren.“

już niczego dokładnie. Nie mogli, nie mieli możliwości i kompetencji. A my, a ja – szkoda słów. Nie ściągałam pierwodruków, zaufałam innym. Teraz widzę, że nie da się obronić faktu istnienia Hildegardy¹⁹.

W tym fragmencie chciałbym widzieć trafną intuicję Rybickiej, wykorzystującej pisarstwo Iwasiów – a za jej pośrednictwem Szczecin – do opisu szczególnego statusu nie-miejsca i heterotopii. Nielistniejąca szczecińskość Hildegardy jest symbolem re-konstrukcji tego miasta w literaturze. Większość szczecińskich mitów to produkty odtwarzane, niczym szczecińska starówka istniejąca zaledwie od kilku dekad. Szczecińska żydowskość opowiadana w literaturze to jeden z nich, zawierający, jak biografia Hildegardy, wpisany w swoją istotę narracyjny brak.

(Non)Jewish (non)Szczecin in Anna Fralich's Prose

Jewish identity of the post-war Szczecin may be considered almost symbolic for the state of the Jewish community in Poland: it is marked by a noticeable absence. But the absence in the case of Szczecin, if reflected upon on the narrative level, goes beyond that tragic, yet clichéd paradox. Jewish Szczecin as a literary reality exists as a “signifiant” of a Jewish town described by means of other urban symbols (Warsaw, Kielce etc.). The article presents the transitory nature of the literary Szczecin on the example of various narratives by Anna Fralich, Inga Iwasiów, Alan Sasinowski and focuses on a text by Taube Kron, who describes Szczecin reaching for the symbolic “lieux de memoire” of the Jewish post-war history: Warsaw ghetto, Kielce in the time of pogroms or Lwów as Eastern Europe's Jewish urban center. In conclusion it is argued that the “double absence” (of the Jewish and urban identification) can be considered emblematic for the Polish post-war Jewish memory in general, but in the case of the literary Szczecin, it presents a particular state of a post-border town: a crossover of a lost/exiled Jewish and German presence and of a never fully acknowledged Polish identity.

Translated by Paweł Wolski

¹⁹ I. Iwasiów, op. cit., s. 287.

REDKACJA
JAROMIR BREJDAK
DARIUSZ KACPRZAK
BEATA WOLSKA

Adlojada. Prawo i kultura
Dni Kultury Żydowskiej
Uniwersytet Szczeciński, 2015

Radosław Skrycki

Wielka Mapa Pomorza Eilharda Lubinusa a kartografia regionu¹

Podobnie jak w przypadku mapy Rugii, również mapa Pomorza Eilharda Lubinusa była efektem pewnego procesu i stanu świadomości panujących na Pomorzu Gryfów. Szczególnie warto podkreślić rolę księcia Filipa II, powszechnie uważanego za wielkiego humanistę i człowieka wszechstronnie wykształconego. To jego zrozumienie potrzeb promocji dynastii i kraju oraz wiedza geograficzna pozwoliły na krytyczne spojrzenie na dotychczasowe dokonania pomorskiej kartografii i wizerunek kraju, jaki ze sobą niosły. Mecenas i zainteresowania kulturalne księcia Filipa dokładnie zostały omówione w publikacji wydanej w 2013 roku przez Muzeum Narodowe w Szczecinie².

¹ Poniższy tekst fragmentami opiera się na niedawnych ustaleniach autora, opublikowanych w: R. Skrycki, *Wielka Mapa Pomorza Eilharda Lubinusa – dotychczasowy stan wiedzy i nowe ustalenia*, w: *Kamienie milowe w kartografii*, red. P. Węspółski, Warszawa 2013 (seria: *Z dziejów Kartografii* t. XVII).

² *Złoty wiek Pomorza. Sztuka na dworze książąt pomor-*

Die Große Landkarte Pommerns von Eilhard Lubinus und die Kartografie der Region¹

Die Landkarte Pommerns von Eilhard Lubinus war, ähnlich wie die Landkarte Rügens, das Ergebnis eines bestimmten Prozesses und des Bewusstseinszustandes herrschender Greifen. Besonders hervorzuheben ist die Rolle des Herzogs Philipps II., der als großer Geisteswissenschaftler und vielseitig gebildeter Mensch galt. Sein Verständnis des Bedürfnisses der Bekanntmachung der Dynastie und des Landes sowie sein geografisches Wissen haben einen kritischen Blick auf die bisherigen Errungenschaften der pommerschen Kartografie und das damit verbundene Bild des Staates zu werfen erlaubt. Die Schirmherrschaft und die kulturellen Interessenschwerpunkte des Fürsten wurden ausführlich in der Publikation besprochen,

¹ Dieser Text stützt sich teilweise auf die letzten Erkenntnisse des Verfassers, die in folgender Publikation veröffentlicht wurden: R. Skrycki, *Wielka Mapa Pomorza Eilharda Lubinusa – dotychczasowy stan wiedzy i nowe ustalenia*, in: *Kamienie milowe w kartografii*, Red. P. Węspółski, Warszawa 2013 (Seria: *Z dziejów Kartografii*, Bd. XVII).

246	1. 1610 sierpień 18, Szczecin – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do Filipa Juliusza, księcia wologoskiego, z informacją o zamiarze sporządzenia mapy Pomorza, o powierzeniu tego zadania Eilhardusowi Lubinusowi, profesorowi teologii z Rostoku, wraz z prośbą o pomoc w realizacji przedsięwzięcia.	1. 1610 August 18, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin informiert Herzog Philipp Julius von Pommern-Wolgast über die beabsichtigte Anfertigung einer Landkarte des Herzogtums Pommern durch den Rostocker Professor der Theologie Doktor Eilhardus Lubinus und bittet ihn um Unterstützung bei diesem Vorhaben.	7. 1614 czerwiec 15, Szczecin – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do Filipa Juliusza, księcia wologoskiego, z informacją o postępie prac nad mapą Pomorza oraz o konieczności podjęcia decyzji w sprawie sposobu zapalenia wolnych miejsc na mapie.	7. 1614 Juni 15, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin an Herzog Philipp Julius von Pommern-Wolgast über die Fortschritte bei der Anfertigung der Landkarte von Pommern und wie die leeren Stellen auf der Karte ausgefüllt werden sollen.
250	2. 1611 lipiec 30, Szczecin – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do Filipa Juliusza, księcia wologoskiego, z informacją o dotychczasowej współpracy obydwu książąt przy sporządzaniu mapy Pomorza, o przyjęciu zlecenia przez doktora Eilhardusa Lubinusa z Rostoku i z prośbą o wysłanie po niego podwódtwo Rostoku oraz udzielenie mu pomocy i informacji podczas prac pomiarowych na terenie wologoskiej części Pomorza.	2. 1611 Juli 30, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin an Herzog Philipp Julius von Pommern-Wolgast über Mitwirkung der beiden Herzöge bei der Herstellung der Landkarte von Pommern, die Aufnahme der Aufgabe durch den Doktor Eilhardus Lubinus aus Rostock und mit der Bitte das Fuhrwerk nach Rostock zu schicken, um Lubinus abzuholen, und ihm Hilfe und Informationen während der Vermessungsreise durch Pommern-Wolgast zu leisten.	8. 1614 lipiec 22, Szczecin – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do Franciszka, księcia pomorskiego i biskupa kamińskiego, z informacją o postępie prac nad mapą Pomorza oraz z prośbą o dostarczenie wykazów wsi parafialnych z terenu władztwa biskupiego i rządu w Bytowie, wykazów rodów szlacheckich tam osiadłych, rysunków ich herbów, a także widoków miast Kołobrzeg i Koszalin.	8. 1614 Juli 22, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin an Herzog Franz, Bischof von Kammin, über die Fortschritte bei der Anfertigung der Landkarte von Pommern und mit der Bitte um Angabe der im Stift und im Amt Bütow belegenen Kirchdörfer, der Namen und Wappen des Adels und um Anfertigung und Übersendung von Abrissen der Städte Kolberg und Köslin.
252	3. 1611 lipiec 30, Szczecin – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do Oswalda Schwaume, starosty w Barth, z informacją o zamiarze sporządzenia mapy Pomorza i o rozpoczęciu prac nad nią w rządztwie Barth.	3. 1611 Juli 30, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin an Oswald Schwave, Hauptmann in Barth, über die Absicht die Landkarte des Herzogtums Pommern anzufertigen und den Beginn der Vermessungsarbeiten im Amt Barth.	9. 1614 sierpień 8, Szczecin – Patent Filipa II, księcia szczecińskiego, wystosowany do burmistrzów i rad piętnastu miast pomorskich w sprawie udzielenia pomocy malarzowi Hansowi Wolfartowi, wykonującemu na zlecenie księcia widoki miast pomorskich.	9. 1614 August 8, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin befiehlt den Bürgermeistern und Räten der 15 hinterpommerschen Städte, den durch den Herzog beauftragten Maler Hans Wolfart bei der Anfertigung der Städtebilder zu unterstützen.
254	4. 1611 sierpień 8, Wologoszcz – List Filipa Juliusza, księcia wologoskiego, do Filipa II, księcia szczecińskiego, z informacją o gotowości wsparcia dzieła sporządzenia mapy Pomorza, o które poprosił ten ostatni w liście z 30 lipca 1611 roku (nr 2).	4. 1611 August 8, Wolgast – Herzog Philipp Julius von Pommern-Wolgast an Philipp II. von Pommern-Stettin über die Bereitschaft, die Anfertigung der Landkarte von Pommern zu unterstützen, worum der letztgenannte in dem Brief vom 30. Juli 1611 gebeten hatte.	10. 1614 sierpień 9, Szczecin – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do jego brata Bogusława (późniejszego XIV) i Jerzego (późniejszego III), książąt pomorskich, z prośbą o dostarczenie wykazów nazwisk rodów szlacheckich osiadłych na terenie ich władztwa, rysunków ich herbów, a także polecający malarza Hansa Wolfarta na wykonawcę widoku Darłowa.	10. 1614 August 9, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin an seine Brüder, Boguslaw (später XIV) und Georg (später III) mit der Bitte um Angabe der im Amt Rügenwalde belegenen Kirchdörfer, der Namen und Wappen des dortigen Adels und sich bei der Herstellung des Stadtbildes von Rügenwalde des Malers Hans Wolfart zu bedienen.
256	5. 1612 [przed 15 lipca], Rostok – List Eilharda Lubinusa do księcia Filipa II, księcia szczecińskiego, z informacją o postępie prac nad mapą Pomorza.	5. 1612 [vor 15. Juli], Rostock – Doktor Eilhardus Lubinus an Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin über die Fortschritte der Arbeiten bei der Anfertigung der Landkarte von Pommern.	11. 1614 sierpień 9, Szczecin – Patent Filipa II, księcia szczecińskiego, skierowany do starostów i landwójtów w sprawie pozyskania od rodów szlacheckich niezbędnych informacji ich dotyczących oraz ich własności, które zostaną wykorzystane na przygotowywanej przez Lubinusa mapie Pomorza.	11. 1614 August 9, Stettin – Befehl Herzog Philipps II. von Pommern-Stettin an die Amtshauptleute und Landvögte, die für die Anfertigung der Landkarte von Pommern nötigen Informationen von den in ihren Ämtern ansässigen Adelsfamilien und ihren Besitzungen einzuholen.
262	6. 1612 październik 14, Podlesie – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do kanclerza Martina Chemnitiusa w sprawie wypłacenia doktorowi Eilhardusowi Lubinusowi częściowego wynagrodzenia za prace przy sporządzaniu mapy Pomorza.	6. 1612 Oktober 14, Friedichswalde – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin an Kanzler Martin Chemnitz mit der Anordnung dem Doktor Lubinus ein Teilhonorar für die Arbeiten bei der Anfertigung der Landkarte von Pommern auszuzahlen.	12. 1614 sierpień 10, Szczecin – List Filipa II, księcia szczecińskiego, do jego brata Franciszka, księcia pomorskiego i biskupa kamińskiego, polecający malarza Hansa Wolfarta na wykonawcę widoków miast władztwa biskupiego.	12. 1614 August 10, Stettin – Herzog Philipp II. von Pommern-Stettin an Herzog Franz, seinen Bruder, Bischof von Kammin, mit der Bitte sich bei Anfertigung der Ansichten der im Stift belegenen Städte des Malers Hans Wolfart zu bedienen.

Kolejny Gryfit, Francisek I, był przeciwnikiem Filipa II. Gwałtowny, niegdyżący kieszkiem, był z natury bardziej żołnierzem niż łagodnym księciem. To on pierwszy dostrzegł zagrożenie, jakie dla Pomorza niesła wojna

Francisek I

trzydziestoletnia. W ciągu krótkiego panowania próbował wzmocnić obronność księstwa. Chciał ufortyfikować Szczecin, zaciągnąć stałą armię dla skutecznej obrony pomorskich granic. Ambitnych planów księciu nie udało się zrealizować, ponieważ poddani odmówili dodatkowych podatków na ten cel, a skarbiec książęcy świecił pustkami.

Ostatni z panujących w Szczecinie Gryfitów, słaby i chorowity Bogusław XIV, wstąpił na tron w 1620 roku. Był podobnie jak Bogusław XIII i Filip II bardzo religijny, chociaż jego wiara często przekraczała granicę dewocji i zabobonu. Próbował niemożliwego, czyli utrzymania neutralności w dobie wojny trzydziestoletniej, zjednoczonego w 1636 roku, lecz nadal słabego i bezbronnego Pomorza.

Warto jeszcze wspomnieć księcia wologoskiego Filipa Juliusza. Był odważny, dość gwałtowny i bardzo odporny na trudy fizyczne. Podczas pokonów dworzanie często nie mogli dotrzymać mu kroku. Mając dobre zdrowie, trwo-

und Bücher, die sich in einer großen Sammlerleidenschaft ausdrückte.

Franz I., der nächste Greife, war ein völlig anderer Mensch als Philipp II. Dieser aufbrausende Mann, der dem Alkohol nicht abgeneigt war, war mehr ein Soldat als ein friedvoller Herzog. Er war der Erste, der die Bedrohung des Dreißigjährigen Krieges für Pommern erkannte. Während seiner kurzen Regierungszeit versuchte er die Verteidigungsmöglichkeiten des Herzogtums zu stärken. Er wollte Szczecin befestigen und eine Armee für den wirkungsvollen Schutz pommerscher Grenzen anheuern. Die ehrgeizigen Pläne des Herzogs wurden nicht verwirklicht, weil die herzogliche Schatzkammer leer war und die Untertanen mit Vorhaben nicht einverstanden waren.

1620 bestieg Bogusław XIV. den Stettiner Thron. Dieser schwache und kränkliche Herzog war der letzte Greife, der in Szczecin herrschte. Bogusław XIV. war – ähnlich wie seine Vorgänger Bogusław XII. und Philipp II. – ein zutiefst religiöser Mensch, aber sein Glaube überschritt oft die Grenze zur Scheinheiligkeit und zum Aberglauben. Er hat etwas Unmögliches versucht: Er versuchte ein im Jahre 1626 vereinigt, jedoch weiterhin schwaches und wehrloses Pommern auf neutraler Position zu halten.

Man sollte noch den Wolgaster Herzog Philipp Julius erwähnen. Er war ein tapferer, recht ungestümer Mann, der eine sehr hohe Widerstandsfähigkeit gegen physische Anstrengungen zeigte. Während der Jagd konnten die Hölle nicht mit ihm Schritt halten. Er verschwendete seine gute Gesundheit während vieler Trinkgelage, die oft bis spät in die Nacht dauerten. Die Hofärzte warnten ihn vor übermäßiger Magenbelastung und nützlichem Trinkgelagen. Im Sommer des Jahres 1635 kam plötzlich der gesundheitliche Zusammenbruch. Nach einer kurzen Zeit der Schwäche verstarb der Fürst im 41. Lebensjahr¹⁴.

¹⁴ Z. Brzus, *Książka Pomorza Zachodniego...*, s. 288–289, 303–313, 338–360 sowie M. Wehrmann, *Geschichte von Pommern...*, Bd. 2, S. 106–108.

1. koło Karnic (Reskich) 31
2. koło Karwowa 24
3. koło Starogardu (Lobeskiego) 34
4. koło Starej Dobrzy 35
5. koło Międzyrzecza 10

Na obiad tego dnia zapiechaliśmy do Andreas Bork Młodszego do Starogardu, dokąd zaprowadził nas Jakub Gudebusch, zarządca Adriana Bork. Jedzenia, piwa, wina i dobrej woli nie szczędzono nam tu. Ze Starogardu wyruszyliśmy do Powalic na terenie władztwa biskupiego. Andreas Bork wręczył nam list do Ewolda Blankenburga, w którym prosił o danie nam schronienia, pisząc, że wysłani zostaliśmy w książęcych interesach i że potrzebujemy noclegu w Powalicach. Ewald Blankenburg był na wesołu u pastora¹, dokąd poleciłem wysłać pismo, które przeczytał i odesłał, każąc przekazać, że nie może do nas przyjąć, ponieważ musi wygłosić mowę, i że zaprasza nas na przyjęcie. Dlatego też udaliśmy się do gospody i tam po raz pierwszy spaliliśmy na ławie.

1 WRZEŚNIA

Podróżowaliśmy z Powalic do Polczyna, robiąc po drodze 4 postoje pomiarowe, podczas których ustaliliśmy położenie następującej liczby punktów

1. koło Powalic 29
2. koło Kreczka 35
3. koło Lipia 16
4. koło Starego Ludzicka 29

Na obiad tego dnia udaliśmy się do Lipia, do wdowy po Eggercie Manteuffla. Chociaż nie zastaliśmy ani jej, ani jej synów, przyjął nas pisarz, traktując dobrze i witając dużym, posłacym pucharem z malmazją. Jadąc stąd, przybyliśmy pod wieczór do Polczyna, gdzie poprosiliśmy Amusa Manteuffla o nocleg. Przyjął nas chętnie i dobrze traktował. Rano całkiem udanie naszkicował nam plan miejscowości.

2 WRZEŚNIA

Podróżowaliśmy z Polczyna do Kieplina, robiąc po drodze 3 postoje pomiarowe, podczas których ustaliliśmy położenie następującej liczby punktów

1. koło Popielewa 10
2. koło Barwic 11
3. koło brun hüpf 21

Na obiad tego dnia udaliśmy się do Zabela w Wolde w Barwicach. Dobrze nas przyjął i okazał wszelką troskę. Do Kieplina dotarliśmy pod wieczór i nie zastawszy Gerdia Zastrowa i jego żony, udaliśmy się do gospody, gdzie zostawiliśmy sylvie konie. Nocleg znaleliśmy u pastora², ale przyjęcie było nieco chłodne.

¹⁴ Brak pełnych danych odnośnie do okresu urzędowania pastora kościoła w Powalicach wymienionych dla końca XVI i początków XVII w. nie pozwala na jednoznaczne ustalenie, który z nich był tu w 1612 r. pastorem. W grę wchodzi więc zarówno Georg Wilke, który był pastorem w Powalicach co najmniej do początków 1604 r., jak i Paul Schede, o którym wiadomo jedynie, że był następcą Wilkego. Według *Die evangelischen Geistlichen Pommern von der Reformation bis zur Gegenwart. Auf Grund des Steinbrück'schen Manuskriptes bearbeitet von Ernst Müller. II. Teil. Der Regierungsbezirk Köslin. Die reformierten Gemeinden Pommerns. Die Generalsuperintendenten, Stettin 1912*, s. 127.

¹⁴ Zgodnie z listą pastora kościoła w Kieplinie był to Johann Ullsauer, o którym wiadomo jedynie, że był pastorem w Kieplinie od listopada 1599 r. Jego następcą, David Küsel, urząd ten objął w 1615 r. Według z publikacji *Die evangelischen Geistlichen Pommern von der Reformation bis zur Gegenwart. Auf Grund des Steinbrück'schen Manuskriptes bearbeitet von Ernst Müller...*, s. 123.

Redakcja naukowa / Wissenschaftliche Redaktion:
dr Radosław Skrzycki

Autorzy tekstów / Autoren des Textes:

prof. dr hab. Radosław Gaziński

dr Iwona Gwizdowska

dr Richard Jäger

dr Radosław Skrzycki

prof. Jan Seifge

Noty katalogowe / Erläuterungen im Katalog:
dr Radosław Skrzycki

Komentarze / Kommentare:

dr Małgorzata Cieślak, Jerzy Girelak

Thumaczenia materiałów źródłowych / Übersetzung für Materialquellen:

dr Małgorzata Cieślak

Jerzy Girelak

dr hab. Beata Kędrza-Kiebeko, prof. US

dr Gottfried Naumann

Alexander von Salschaff

Thumaczenia / Übersetzung:

Barbara Ostrowska, Dominik Petruk

Transkrypcja materiałów źródłowych / Transcription von Materialquellen:

Jerzy Girelak

Konsultacja historyczna i językowa / Historische und sprachliche Konsultation:

dr Bernard Cebdo

dr Dirk Schlenker

Alexander Seifert

Redakcja, korekta / Redaktion, Korrektur:

Izabela Krupa

Koordinatorki projektu / Projektkoordinatorinnen:

Paulina Falańska

Idana Rybkiewicz

Jakub Tęba

Fotografie / Fotos:

Aleksandra Pępek

Grzegorz Solecki

Dokumenty / Dokumenten:

Archiwum Państwowe w Szczecinie / Staatsarchiv Stettin

Projekt graficzny / Graphische Gestaltung:

Agata Komar

Skład i łamanie / Zusammenetzung:

Adrian Kościół

© Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, 2013

© Schloss der Pommernschen Herzöge in Stettin 2013

ISBN 978-83-60486-59-2

Wydawca / Herausgeber:

Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie /

Schloss der Pommernschen Herzöge in Stettin

ul. Korwary 14, 70-140 Szczecin

tel. 91 43 98 84, fax 91 43 97 94

www.zamek.szczecin.pl

e-mail: zamek@zamek.szczecin.pl

Druk i oprawa / Druck und Bindung:

PPH Zapal Druchoński, Sobolew Spółka Jawna

al. Piastów 41, 71-062 Szczecin

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Dotyczy materiałów źródłowych / Materialquellen:

Karl Sterner (1885–1972), *Schwestern* / *Siostry*, kat. Nr. / poz. 76

Roland Strasser (1882–1876), *Zwei Drachentöter* / *Dwaj pogromcy smoków*, kat. Nr. / poz. 77

Darstellung zu einem Dicksicht vereinfachter, nahezu abstrakter geometrischer Körper wurde. Sterner fand wiederum in seiner Darstellung von zwei schwarz gekleideten, aufrecht und reglos stehenden Frauen zur Ästhetik der Symbolisten zurück. Die realistisch, geradezu handgreiflich wiedergegebenen langen und fahnenreichen Gewänder, die einen starken Rhythmus ergeben, und die mit den Mänteln kontrastierenden ausgebleichten, geisterhaften Gesichter weisen den für den Betrachter unsichtbaren Raum als ein Territorium des Todes aus.

Das Thema der körperlichen Arbeit, im Realismus des 19. Jh. verwurzelt, fand im Schaffen der Künstler der Jahrhundertwende ein neues ästhetisches Antlitz. Kunstschaffende, die auf die sozialen Ungleichheiten und die heftigen Proteste der Proletarier empfindlich reagierten, griffen es auf, und die Sprache der Kunst wurde zu einem Werkzeug der politischen Propaganda. Gerade beim Thema Arbeit zeichnete sich die Suche nach einem Kunstwerk, das sich der Ausdrucksmittel aus verschiedenen Kunstbewegungen, vor allem der Bild- und Musikkunst, bediente, am deutlichsten ab. Bei allen ausgestellten Graphiken ist die bildliche Komposition der Musik untergeordnet, meistens, wenn auch nicht ausschließlich, dem Rhythmus als einem ihrer wichtigsten Elemente. In der Radierung *Netzflickerei* von Max Liebermann aus dem Jahre 1894 erinnern die verstreut auf dem Boden und in einer bestimmten Ordnung stehenden Figuren an Noten von verschiedener Höhe auf den fünf Notenlinien. Die durchgedrückten Rücken der Bauern, die in der Radierung *Pflüger* von Käthe Kollwitz von 1906/1907 mit Mühe einen Pflug ziehen, ähneln aufgezogenen Saiten eines Musikinstrumentes. Der schwere Rhythmus der vom Felde zurückkehrenden Bauern auf dem Holzschnitt Karl Arthur Möllers von 1914 und der dynamische Bewegungsrythmus der Frauen, die auf den Holzschnitten von Sella Hassa aus den Jahren 1912–1916 beim Legen von Eisenbahnschienen mit Spitzhacken arbeiten oder in einer Grube Wagen schieben, haben die Bedeutung der in diesen Graphiken aufgegriffenen Thematik hervor, verhelfen dazu, die Aufmerksamkeit des Betrachters auf sie zu ziehen, ihn stark zu beeindrucken und

tytułowanej *Opłaca*, nawiązując do imię swej pracy – obrazu *Zdjęcie z krzyża* z 1911 roku – relacjonował gwałt dokonywany na ciele bezbronego człowieka przez lekarzy obojętnych tłumem ciekawskich. Charakter sceny artysta podkreślił, stosując dynamiczną, szklonową kreślę, przez co została ona sprowadzona do poziomu uproszczonych, bliskości abstrakcji był geometrycznych. Sterner natomiast, ukazując dwie kobiety odziane w czarń, sługę prostą i nieuchomo, powrócił do estetyki symbolistów. Odbrane realistycznie, wyczerpane namiętnie ich dźwięki, faktury i formy tworzą mocny rytm, a także skonstruowane z płaszczyzn wyśklek twarze przypominające oblicza duchów zaświadcza

Max Pechstein (1881–1905), *Vegetarier* (unvollständig), Abbildung aus dem Buch *Vegetarier*, Berlin, Verlag Paul Cassirer, Berlin 1913, IX, 279 x 303, Holzschnittmanuscript / Max Pechstein (1881–1905), *Vegetarier*, Berlin, Verlag Paul Cassirer, Berlin 1913, IX, 279 x 303, Holzschnittmanuscript

Ewa Gwiazdowska

Die Kunst – eine nie endende Reise zum Kern der Sache

Die Kunst erbaud eine Phantasiewelt, die als Schiefer vor der Realität schwimmt, die nicht schlecht ist, sondern mehr oder weniger bewußt antwortlich ist und von der das nützliche gilt...
Heinrich Vogeler

Um sich dem Wesen der Wirklichkeit zu nähern, ihren tiefen und unversetteten Sinn zum Ausdruck zu bringen, muss sich ein Kunstwerk nicht nur von der ästhetischen Konvention, sondern auch von der Natur selbst entfernen. Künstler der letzten Jahrzehnte des 19. Jh. und der ersten des 20. Jh. verstanden dieses Paradoxon und brachen nach und nach mit der Tradition – zunächst mit der akademischen, dann mit der neueren, aber bereits gängigen Art und Weise, die Welt wahrzunehmen. Auf ihrer Suche nach immer effizienteren Methoden, das Bild der Wirklichkeit in ein Kunstwerk zu „bannen“, schlugen sie sowohl in der Theorie als auch in der Praxis verschiedene Wege ein, die wie die Mündungsarme eines breiten Deltas mal auseinander gingen, mal zusammenflossen, um zunächst einige wenige, dann aber immer zahlreiche

Sztuka – niekończąca się podróż do istoty rzeczy

Sztuka tworzy świat wymyślny. Aby doczytać woli prawdziwej rzeczywistości, nie jest to świat rzeczywisty, tylko mniej lub bardziej świadome artystyczne i odnosi się do niego to samo...
Heinrich Vogeler

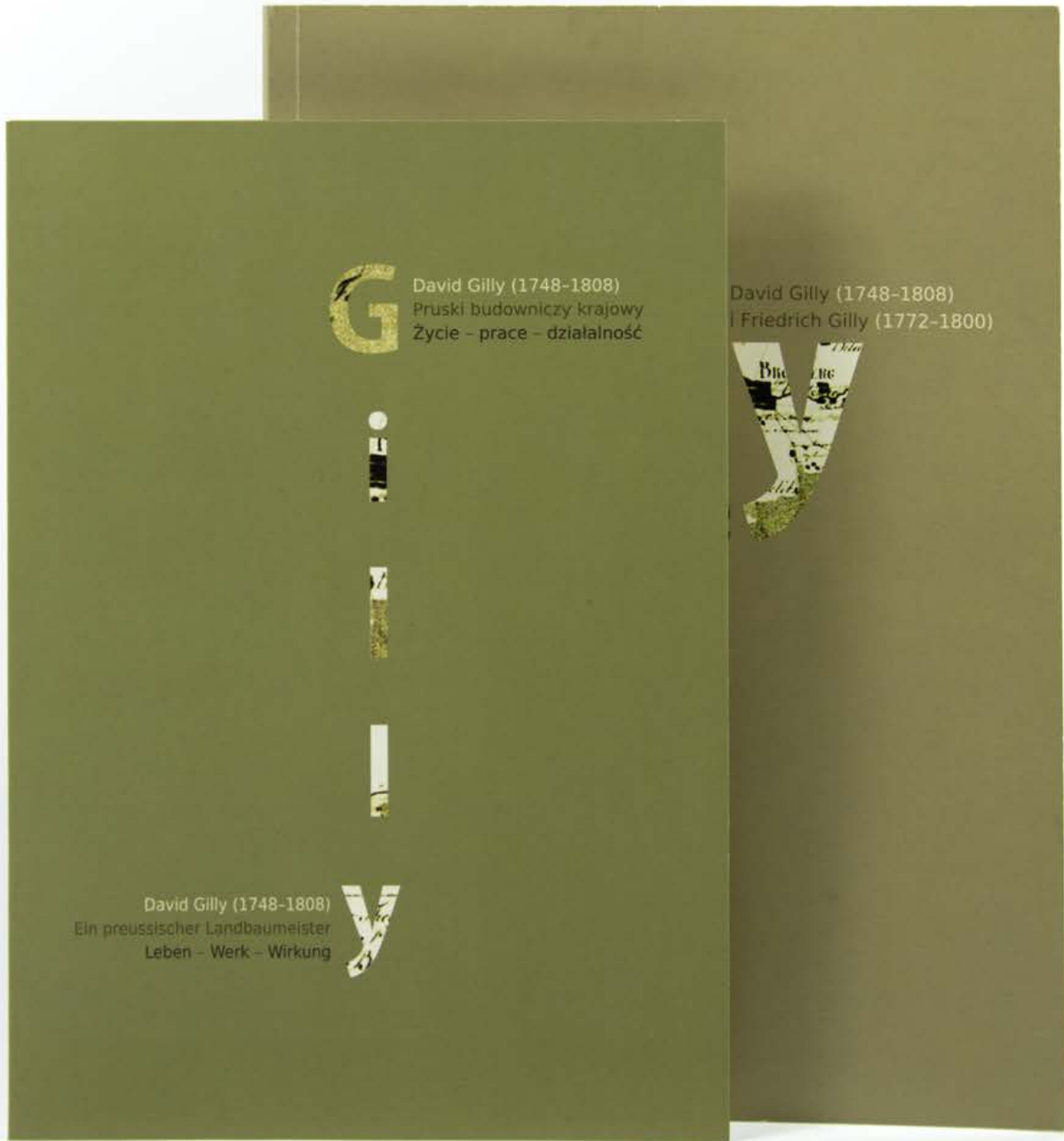
Aby dzieło sztuki zbliżyło się do istoty rzeczywistości, wypadało je oddalić od rzeczywistości, oddać nie tylko od konwencji estetycznej, ale i od samej natury. Rozumieli ten paradoks artyści ostatnich dziesięcioleci XIX i pierwszych dziesięcioleci XX wieku, stopniowo zrywając z tradycją, najpierw akademicką, a potem z doświadczeniem na co dzień sposobem widzenia otaczającego świata. Poszukując w teorii i praktyce coraz więcej kierunków „uprzedzenia” do rzeczywistości w dziele sztuki, podążali różnymi drogami, które jak strugi wody w szerokiej delcie rzeki rozchodziły się i zbierały, tworząc potężne kłaki, a potem coraz więcej kierunków i nurtów. Powstały idee i formy stylistyczne, jak niki osnowy, trwały podczas tych zmian i przekształceń nurtów sztuki. Inna, jak niki węgla, gubły się z czasem bądź powracały przekształcone

David Gilly (1748–1808) i Friedrich Gilly (1772–1800)
Pomorskie aspekty twórczości dwu pruskich architektów

Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2010

Ewa Gwiazdowska

Friedrich Gilly jako rysownik i grafik

Popiersie Friedricha Gilly'ego. Johann Gottfried Schadow, 1801, marmur, w: A. Holmester, W. Brauh, *Pommersche Lebensbilder*, t. 3, Stettin 1939, po s. 204

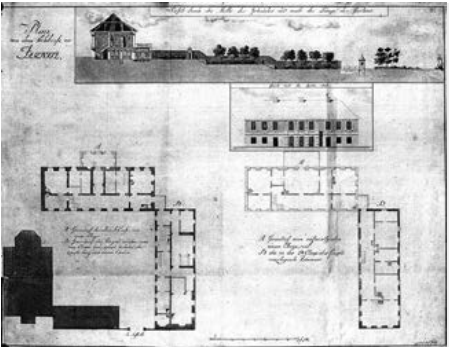
Ostatnie dziesięciolecie XVIII wieku, naznaczone budzącą się powszechnie samoświadomością mieszczaństwa jako obywateli własnego państwa, rodziły potrzebę poznania swego kraju i jego przeszłości – geografi i historii. Powstawały publikacje dokumentujące wiedzę historyczno-geograficzną, takie jak opis Pomorza Christiana Friedricha Wuttricka *Kurze historisch-geographisch-statistische Beschreibung von dem königlich-preussischen Herzogthume Vor- und Hinter-Pommern*, Stettin 1793. Zapewne dlatego też autor powyższego tomu komentował pracę twórcy ilustracji do tego dzieła – Friedricha Gilly'ego – jako czyn patriotyczny. Friedrich Gilly, potomek francuskich hugenotów, którzy w Prusach znaleźli swą drugą ojczyznę, syn Davida Gilly'ego, pruskiego budowniczego i urzędnika państwowego, wychowany był w atmosferze ofiarnej i pozytywnej pracy na rzecz ojczyzny oraz zainteresowania jej krajobrazem i budowlami – świadkami teraźniejszości i przeszłości. Wcześniej rozpoczęte przez ojca wdrażanie młodego Friedricha w pracę budowniczego zaowocowało zamilowaniem chłopca do rysowania i malowania – szkicował wszystkie kościoły, ruiny i klasztory pokazywane mu przez ojca, co umożliwiało porządkowanie i utrwalanie wrażeń i doznań ze wspólnych podróży¹. Fachowe umiejętności w zakresie grafiki zdobył zaś w szczecińskim warsztacie rytowniczym. Ciekawym świadectwem sposobu widzenia przyszłego architekta-wizjonera, przedstawiciela purystycznego nurtu neoklasycyzmu, są jego młodzieńcze rysunki i ryciny, znane zarówno pod postacią ilustracji książkowych, jak i luźnych arkuszy.

¹ H. Schmitz, *Die Baumeister David Gilly und Friedrich Gilly in ihren Beziehungen zu Pommern*, „Monatsblätter”, Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Altertumskunde (red.), R. 23 1909, cz. 2, nr 7/8, s. 109.

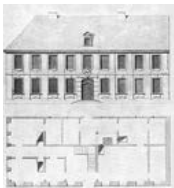
skrzydła. W części lewej znajdowała się jedna duża sala i kilka mniejszych, rozmieszczonych asymetrycznie. Parter z piętrem łączyło pięć par schodów. Na piętrze przewidziano dwa trakty – głęboki od strony fasady i płytki od strony elewacji tylnej. Skrzydła boczne na obu kondygnacjach są trzytraktowe. W jednej wersji rzutu przed fasadą znajduje się dziedzińiec wydzielony ogrodzeniem dzielonym słupkami. Podział wnętrza został dostosowany do funkcji i pomyślany jako odpowiadający nowoczesnym, oświeceniowym standardom higienicznym.

EG

I.14 Projekt letniej rezydencji Elżbiety Brunswickiej w Jasienicy (Jasentitz), 1787

Tusz, akwarela
W górnym lewym rogu tytuł: Plan/ von dem Schlosse zu/ JASENITZ. W dolnym prawym rogu sygn.: gezeichnet durch Gilly. U dołu pośrodku skala liniowa w stopach reńskich. Na rysunku objaśnienia. Dodatkowe tytuły nad wmontowanymi elementami projektu. U góry karty: Profil durch die Mitte des Gebäudes und nach der Länge des Gartens. Poniżej, nad kolejnym wycinkiem: façade nach der Garten-Seite.
Wł.: GSA PK Berlin
Hist.: Pierwotnie w Oberbaudepartament w Berlinie, następnie przekazany do G St B.
Bibl.: Altenberg 1924, s. 44-49; Lammert 1981, s. 7; Schendel 1997, s. 7-8, s. 10 il.

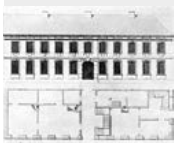

I.4 Projekt wzorcowy dziewięcioosiowej kamienicy w Stargardzie, 1777

Oryginał: tusz, akwarela, druk reprodukcyjny
Hist.: KuDK w Szczecinie. W lub po 1942 ewakuowany do nieznanej miejscowości na Pomorzu. Zniszczony lub zagniony w czasie wojny albo w pierwszych miesiącach po jej zakończeniu.
Bibl.: Vogel 1928, s. 33, 35, il. 7; Lammert 1981, s. 36, il. 7; Teut 2008, tabl. 10, il.

Projekt jednopiętrowej, narożnej kamienicy o symetrycznej dyspozycji fasady. Oś wejściową, zaakcentowaną boniowanym portalem o zaokrąglonych narożach i oknem w dachu, zwieńczonym trójkątnym szczytem, wyróżniono dodatkowo wydzieleniem nadświetla ozdobną listwą, klifcem z maską, girlandą na nadprożu i motywem wici w podokienniku piętra. Prostokątne obramienia pozostałych okien na piętrze uzupełniono podokiennymi festonami z draperii, na parterze klifcami w tyńku, a w podokiennikach – płytkami.

EG

I.5 Projekt wzorcowy jedenastoosiowej kamienicy w Stargardzie, 1777

Oryginał: tusz, akwarela, druk reprodukcyjny
Hist.: KuDK w Szczecinie. W lub po 1942 ewakuowany do nieznanej miejscowości na Pomorzu. Zniszczony lub zagniony w czasie wojny albo w pierwszych miesiącach po jej zakończeniu.
Bibl.: Vogel 1928, s. 33-34, il. 1; Lammert 1981, s. 38, il. 9; Teut 2008, tabl. 10, il.

Projekt narożnej, jednopiętrowej kamienicy o symetrycznej dyspozycji fasady. Oś wejściową zaakcentowaną jest boniowanym portalem, sklepionym łukiem odcinkowym i dodatkowo wyróżniona w nadłuczku kartuszem na tle girlandy. Okna w prostokątnych, profilowanych obramieniach z rozetowymi motywami w miejsce klifców posiadają w podokiennikach na parterze płytki, a na piętrze wieńce i girlandy. Ponadto gzymsy koronujące ozdobiono girlandami umieszczonymi na przedłużeniu osi.

EG

I.6 Projekt domu ryglowego w Stargardzie, 1777

Oryginał: tusz, akwarela, druk reprodukcyjny
Hist.: KuDK w Szczecinie. W lub po 1942 ewakuowany do nieznanej miejscowości na Pomorzu. Zniszczony lub zagniony w czasie wojny albo w pierwszych miesiącach po jej zakończeniu.
Bibl.: Vogel 1928, s. 33-34, il. 2.

Projekt pięcioosiowego domu parterowego, nakrytego dachem naczółkowym, o symetrycznej dyspozycji elewacji frontowej z oknem umieszczonym w dachu nad wejściem i zwieńczonym trójkątnym naczółkiem.

EG

I.7 Projekt kościoła w Niemicy (Nemitz) w powiecie kamieńskim, 1780

Oryginał: tusz, akwarela, druk reprodukcyjny
U dołu skala w prętach; obok, po prawej sygn.: D.Gilly. U góry: Zeichnung / Zu Erbauung einer neuen Kirche/ in dem Dorffe Nemitz, im Königl. / Amte Gultzow.
Wł.: GSA PK Berlin; fot. – Archiwum Fotograficzne MNS, nr inw. XVI1262
Hist.: G St B. Podczas II wojny światowej ewakuowany do nieznanej miejscowości. Po wojnie w DZA Abt. Merseburg, po 1990 w GSA PK Berlin.
Bibl.: Helmig, Roediger 1938, s. 40, s. 41, il.; Gohr 2008, s. 169.

Król pruski dbał o kościoły we wsiach domenalnych. Ich projektowaniu zajmowali się krajowi budowniczowie. Projekt wykonany dla Niemicy przedstawia południową elewację i rzut kościoła. Budowla składa się z ryglowej, dwukondygnacyjnej nawy na planie krótkiego prostokąta oraz osobnej, dostawionej od zachodu, drewnianej, szalowanej wieży na planie kwadratu, zwężającej się ku górze, nakrytej glicowym hełmem. Otwory na parterze są prostokątne, na piętrze – sklepione łukowo. Na planie, po stronie wschodniej, widoczny jest ambonowy ołtarz. Ławki rozmieszczono naprzeciw ołtarza oraz po jego bokach. Wzdłuż obu bocznych ścian nawy stały wsparte na słupach drewniane empory o narożach ściętych od strony ołtarza.

EG

Cezary Sikorski. Wymyki z Elegii duinejskich R.M. Rilkego.

Przemysław Cerebież-Tarabicki. Szkice z życia materii martwej
Zaątek Wydawniczy Pomyłka, 2012

Zaulek Wydawniczy Pomyłka, 2012

Cezary Sikorski. Wyimki z Elegii duinejskich R.M. Rilkego. Przemysław Cerebież-Tarabicki. Szkice z życia materii martwej

Z kuchni
Uniwersytet Trzeciego Wieku w Gryfinie, 2013

Muzeum Narodowe w Szczecinie
ul. Staromyślińska 27
70-561 Szczecin
Tel. (+48) 91 4315 200
Fax (+48) 91 4315 204
www.muzeum.szczecin.pl
Dyrektor: Lech Karwowski

Wydział Filologiczny
Uniwersytetu Szczecińskiego
al. Piastów 40b,
tel. (+48) 91 444 2714
www.us.szcz.pl

Recenzentka
prof. dr hab. Inga Iwaśiów

Projekt graficzny
Agata Kosmacz

Redakcja językowa i korekta
Aleksandra Grzemska

Skład, druk i oprawa
Soft Vision, Szczecin

© Copyright by Muzeum Narodowe w Szczecinie & Autorzy, Szczecin 2013

ISBN 978-83-63365-48-6

Publikacja wydana w ramach Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych 2012–2013
Gryfińska Akademia Aktywności Seniorów

Program finansowany ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Mieszkanie

Joanna Bierejszyk

Mieszkanie to określona przestrzeń, wydzielona z pewnej większej przestrzeni, wypełniona przedmiotami codziennego (i niecodziennego) użytku o różnej wartości dla ich posiadaczy. Granice mieszkania oddzielają prywatność od publicznej strefy ulicy lub półprywatnych podwórka, klatki schodowej, przydomowego trawnika. W zależności od tego, czy jest naszą własnością, jaki status zajmujemy wśród jego domowników, mieszkanie w mniejszym lub większym stopniu wyznacza poczucie tożsamości, bezpieczeństwa, czasami również – samotności.

Warsztaty autobiograficzne poświęcone tematyce mieszkania (pierwszego lub tego najważniejszego) miały na celu zwrócenie uwagi na rolę prywatnej strefy, ograniczonej ścianami domu, czasami rozciągającej się nieco dalej, nierozzerwalnie wpisanej w okolicę. Równie ważne jest to, co wypełnia mieszkanie – współdzielący tę przestrzeń ludzie oraz przedmioty, których nie sposób pominąć, wspominając wygląd dawnych wnętrz. Warto także zwrócić uwagę na fakt, że mieszkanie jest pojęciem nieco innym niż dom, do pewnego stopnia synonimicznym, jednak pozbawionym tych konotacji, które często nam się nasuwają, kiedy myślimy o domu. Opis mieszkania – pojęcia na pozór emocjonalnie neutralnego – może podążyć w dowolnym kierunku.

Rozmowę na temat mieszkania zaczęliśmy od poddania refleksji dwóch przygotowanych wcześniej tekstów: wiersza Anny Frajlich *Sen o Lwowie*¹ oraz fragmentu powieści Magdaleny Dygat *Biedna pani Morris*². Utwory te miały nas naprowadzić na wskazane powyżej zagadnienia oraz zaprezentować przykładowe warianty opowiadania o miejscu, w którym się mieszka, mimo że wiersz i trzecioosobowa narracja różnią się od zapisów wspomnienio-

1. A. Frajlich, *Sen o Lwowie*, Szczecin 2013, s. 49. Wszystkie cytaty w tekście pochodzące z tego wydania oznaczam w tekście, przyjmując skrót S i podając numer strony.
2. M. Dygat, *Biedna pani Morris*, Kraków 2003, s. 5–6. Wszystkie cytaty w tekście pochodzące z tego wydania oznaczam w tekście, przyjmując skrót B i podając numer strony.

Rodzina przy posilku
Kiejstut Bereźnicki
(ur. 1935), 1967,
olej, płótno, 110 x 135 cm, Muzeum Narodowe w Szczecinie, fot. Grzegorz Solecki

ZUPA Z KASZY MANNY

8 dag marchewki
5 dag pietruszki, selera i cebuli
10 dag kaszy manny
5 dag maki
6 dag masła
zielona pietruszka, sól

Gotujemy wywar z włoszczyzny w 2–2 i 1/2 l wody, odcedzamy i ugotowaną włoszczyznę kroimy w drobne paski. Kaszę mannę i mąkę rumienimy na maśle, rozprowadzamy przestudzoną wywarem, zagotowujemy. Doprawiamy zupę solą do smaku, dodajemy pokrajaną włoszczyznę i drobno posiekaną natkę pietruszki. Podajemy z całymi ziemniakami ugotowanymi na sypko.

Krystyna Knop

Johann Jacob Sandrart II (1733–1798), Teryna, Berlin, ok. 1765, srebro, częściowo złoczone, Muzeum Narodowe w Szczecinie, fot. Grzegorz Solecki

ZUPA ZALEWAJKA

Składniki zupy
woda – 2 litry, około 1 kg ziemniaków
porcja włoszczyzny – 2 marchewki, 1 pietruszka (korzeń), 1 cebula, 1/3 pora (związany nitką), 1/4 selera (korzeń), 1/2 pęczka zielonej pietruszki i kopru
6 ziaren pieprzu, pieprz mielony, 6 ziaren ziela angielskiego, 2 listki laurowe, sól, 1 łyżka oleju rzepakowego do smażenia, boczek wędzony lub szynka (na przykład 10–15 plasterów) lub kielbasa (na przykład 1 pęto)

Składniki na kluseczki do zupy
1/2 szklanki ciepłej wody, 1/2 szklanki ciepłego mleka, 1 i 1/2–2 szklanek mąki pszennej (gdą ma być zupa gęsta), 2–4 łyżki mąki kukurydzianej, 1/2 łyżeczki soli, 1 jajko, 1/2 łyżka masła roztopionego (w razie potrzeby dosypać mąki)

Przepis na kluseczki

Wszystkie składniki dokładnie wymieszać. Ciasto przełożyć na deseczkę. Łyżeczką набраć małe porcje ciasta, ciasto zsuwać z deseczki do gotującej się zupy. Łyżeczkę lekko zanurzać w gorącym wywarze, wówczas ciasto nie będzie przyklejało się do jej powierzchni.

Przepis na zupę zalewajkę

Umyte warzywa obrać, opłukać i pokroić w kostkę, zalać wodą (6–8 szklanek) i gotować na małym ogniu. Dodać pieprz, ziele angielskie, liście laurowe. Po 10–15 minutach gotowania warzyw dodać pokrojone w kostkę ziemniaki. Gdy ziemniaki będą miękkie, dodać kluski (wykonane według przepisu). Zagotować wywar z warzywami z kluseczkami. Gdy kluseczki będą miękkie, dodać do zupy usmażony boczek, szynkę lub kielbasę (pokrojone w cieniutkie plasterki i usmażone na oleju), mają być chrupkie, przyrumienione. Można zeszklić cebulę pokrojoną w kostkę i dodać do zupy. Zupę lekko wymieszać. Posypać posiekaną zieleniną – pietruszką, koprem. Sól i pieprz do smaku. Gorącą zupę nalewać do ciepłych miseczek.

Barbara Podleśna

Marek Żuławski, *Martwa natura*, 1937, olej, płótno, 40 x 61 cm, Muzeum Narodowe w Szczecinie, fot. Grzegorz Solecki

Anna Musiał-Gąsiorowska

Spatial Forms

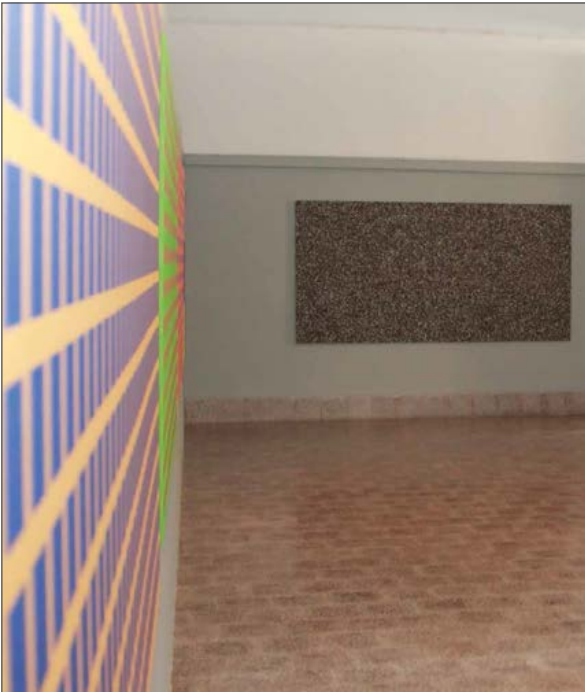
In Zbigniew Romańczuk's artistic oeuvre, which is dominated by painting, his achievements from the beginning of his exhibition activity in the 1980s constitute a less recognizable part. His works of the object character – something between sculpture and installation using natural materials (earth, wood, stones) and building materials (paper, plaster, paving slabs, windowpanes), prepared either for or as part of the specific exhibition space – were called objects by the artist himself. Those displayed at Lublin galleries constitute modular compositional arrangements inspired by the combinations observed in the surrounding reality (the arrangement of paving slabs), but also exploring the "painterly character" of the spatial influence of solids, shapes and textures. Simplicity, modularity, horizontal location, compositional reductionism and certain discipline which characterise them as well as the materials used in their production trigger associations with the work of the minimal artists – Carl André or Robert Morris and the Arte Povera movement. At the same time, the peculiar subtlety of the combination of raw materials makes one think of the classification proposed by Tony Godfrey, who distinguished seven main areas of conceptual artistic activity, including the "poetic derivations of the assisted readymade," as well as the conceptual aspect of minimal art stressed by Sol LeWitt, according to which what is most important is the idea of art provided by the artist and not his competence of manual

¹ T. Godfrey, *Conceptual art*, London-New York 1998, pp. 150–184.

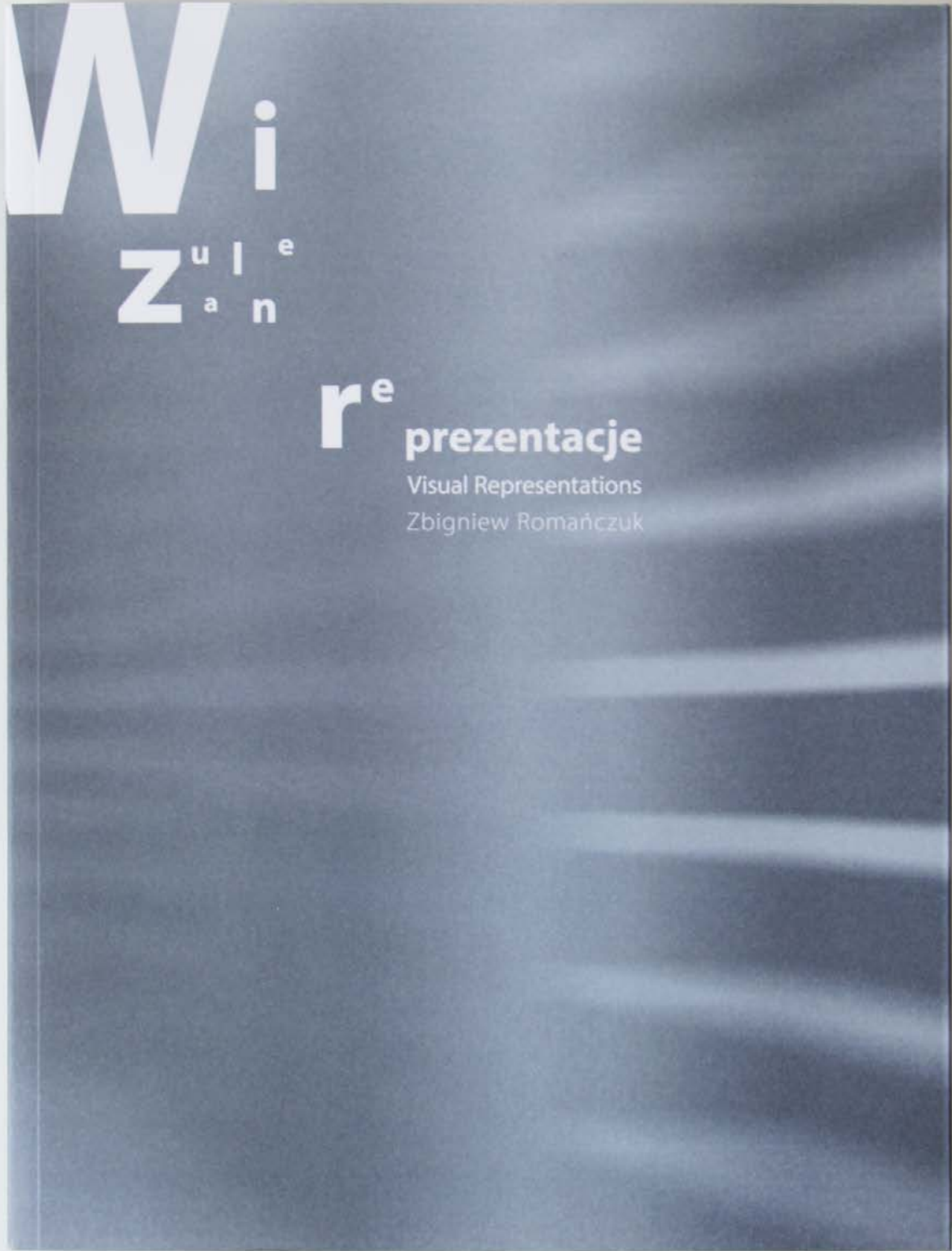
Obiekty
tęty
instalacja
ziemia, beton

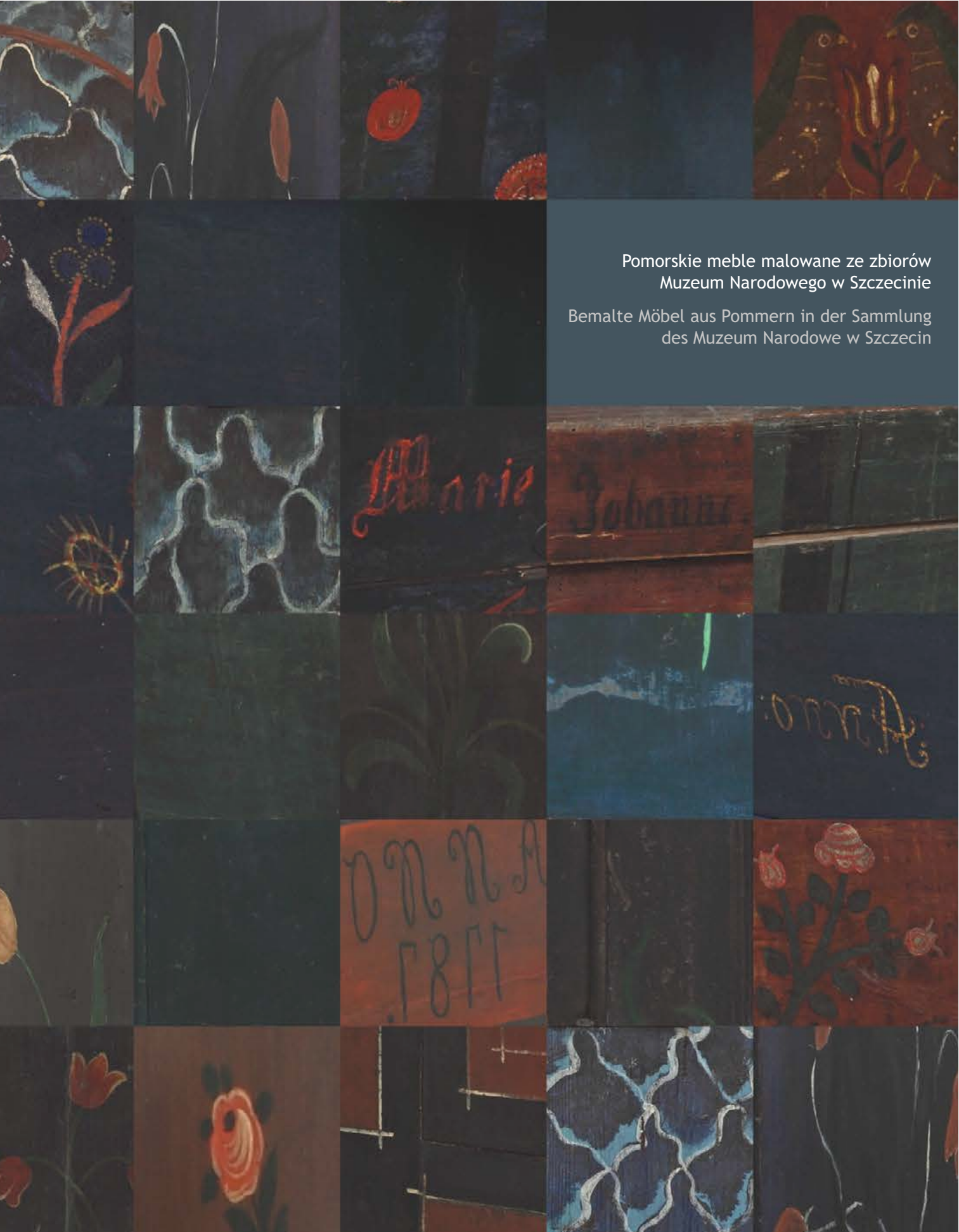
Objects
tęty
installation
earth, concrete

Wystawa Obrazy edytowane
Muzeum Narodowe
w Szczecinie, 2013

Exhibition Edited images
The National Museum
in Szczecin, 2013

Pomorskie meble malowane ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie

Bemalte Möbel aus Pommern in der Sammlung des Muzeum Narodowe w Szczecin

po dwa z każdej strony. Na licu dwa kwadratowe pola zdobnicze w kolorze żółtym w czarnej rance. W środku czerwono-czarne motywy kwiatowe. Pozostała powierzchnia licowa w kolorze czerwonym. Ściany boczne z dekoracją w postaci trzech wpisanych w siebie kwadratów: niebieskim, żółtym, czarnym. Brak jednego uchwyty, obecny ściany licowej, malatura zatarta. Pierwotnie prawdopodobnie wsparta na czterech nóżkach.

I.11. Skrzynia z motywem pucharu i ptaków
Płocin, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, 1844
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
124,5 x 61 x 68
nr inv.: MNS/E/1546
Konstrukcja węglowa. Ściany lekko zwężające się ku dołowi, boczne z metalowymi, stosunkowo niewielkimi uchwyty. Pudełko na dole obwiedzione listwą, wielko wypukłe. Malowana na kolor niebieski. Na licu centralnie umieszczony duży czerwono-czarny puchar, w jego środku wpisana jest metalowa wykładka zamka. Pod spodem data: „1844” w kolorze żółtym, ciemnowana na czarno. Po obu stronach gałązki z drobnymi żółtymi i czerwonymi kwiatkami (mak). Połączona z sobą czerwonym kolistym motywem. Pole zdobnicze zamknięte czarnymi pasami, kopułatko zakończonymi na górze i zdobionymi trzema czerwonymi kropkami. Po bokach wąskie, żółte paski. Wielko zdobione pasami identycznymi jak lico. Na środku blatu namalowane dwa zwrócone do siebie głowami ptaki o długich ogonach, wykonane czerwono, żółtą i jasnoniebieską farbą. Rozmieszczone wokół drobne kwiatki na gałązkach w kolorach czerwonym, żółtym i zielonym. Brak podnóżka i kółka do podnoszenia wieka.

I.12. Skrzynia z motywem florystycznym i ptaków
Płocin, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, połowa XIX w.
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
125,5 x 58 x 44
nr inv.: MNS/E/1713
Konstrukcja węglowa. Ściany lekko zwężające się ku dołowi, na bocznych metalowe uchwyty. Dół pudła olistwowany, wsparty na niewielkich nóżkach. Całość malowana na zielono. Ściana frontowa dekorowana w części centralnej rozbudowanym motywem kwiatowym w kolorach czerwonym i czarnym. Wokół zamka z niewielką metalową wykładką stylizowany wazon w kolorze żółtym. Kompozycję tę ograniczają żółte, pionowe pasy, a wolne pola krańcowe zdobią ptaki w kolorach: żółtym, pomarańczowym i czarnym. Brak wieka i dwóch nóg.

I.13. Skrzynia z motywem tulipana i liści
Darżowice, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, 1786
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
135 x 60 x 63
nr inv.: MNS/E/1730
Konstrukcja węglowa. Ściany lekko zwężające się ku dołowi, boczne z metalowymi uchwyty, w środku przyskrzynek. Dół pudła i nieznacznie wypukłe wieko obwiedzione listwami. Malowana na zielony (turkusowy) kolor. Niewielki kwiat tulipana, namalowany bezpośrednio pod zdobną wykładką zamka, poniżej monogram: „M. S. K.” i data: „1786”. Wokół wieniec z brązowych liści i drobnych czerwonych kwiatków. Pozostałe elementy dekoracji w kolorze żółtym, także pasy zakończone imitującymi okucia charakterystycznymi haczykowatymi wygięciami (bawole rogi). Zamykają one pole zdobnicze lica, namalowane są również na wieku. Brak listwy na licu wieka, ściana frontowa lekko uszkodzona.

I.14. Skrzynia z motywem pucharu
Płocin, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, XIX w.
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
125 x 54,5 x 55
nr inv.: MNS/E/1732
Konstrukcja węglowa. Ściany lekko zwężające się ku dołowi, wielko wypukłe z zamocowanym kółkiem. Malowana jasnobrązową farbą, elementy zdobnicze w kolorze czarnym. Na ścianie licowej wokół wykładki zamka namalowany puchar w całości wypełniony farbą. Pod nim czarny pas zakończony stylizowanym pakiem. Identyczne pasy zamykają kompozycję z obu stron, umieszczone są także na ścianach bocznych do wysokości metalowych uchwyty. Brak dna i nóg.

I.15. Skrzynia z motywem tulipanów
Troszyn, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, 1846
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
126 x 57 x 67,5
nr inv.: MNS/E/1733
Konstrukcja węglowa. Ściany lekko zwężające się ku dołowi, boczne z metalowymi uchwyty. Wielko wypukłe, zaopatrzone w kółko. Dno pudła olistwowane. Malowana na ciemnoniebieski kolor. Na licu prostokątna wykładka zamka zamknięta w czerwonej głowce tulipana, którego płaski przachodzi na wieko. Pod kwiatem czerwone napisy: „Anno 1846” oraz „W [T] Dobberphul”. Poniżej czerwona kokarda z wychodzącymi z niej mocno zarysowanymi gałązkami z czerwono-białymi tulipanami. Pole zdobnicze z obu stron zamknięte czerwonymi pasami, na górze

pogrubionymi i wygiętymi (bawole rogi). Na wieku i ścianach bocznych ślady malatury – pasy w kolorze czerwonym. Brak podnóżka, listwy i dno uszkodzone, malatura zatarta.

I.16. Skrzynia z motywem pucharu
Płocin, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, 1847
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
125,5 x 57 x 65
nr inv.: MNS/E/1734
Konstrukcja węglowa. Ściany pudła zwężające się ku dołowi, na bocznych metalowe uchwyty, zamek bez szyldu. Wielko wypukłe z dużym kółkiem do jego unoszenia. Dół pudła obwiedziony listwą. Całość malowana na ciemnozielony kolor. Lico zdobione malaturą w postaci okazałego, czarnego pucharu umieszczonego centralnie, po jego obu stronach duże czerwono-żółte kwiaty na zielonych gałęziach. Pod pucharem data: „1847” i poniżej kokarda, oba elementy w kolorze czerwonym. Dekorację z obu stron zamykają czarne pasy, kopułatko zakończone na górze. Wwiązania konstrukcyjne także pokryte czarną farbą. Brak podnóżka oraz jednego boczego uchwyty.

I.17. Skrzynia z motywem florystycznym
Sierosław, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, 1792
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
128,5 x 85 x 48
nr inv.: MNS/E/1768
Konstrukcja węglowa. Ściany lekko zwężające się ku dołowi, boczne z metalowymi uchwyty. Pudełko z zamkiem i osobną jego wykładką, w środku przyskrzynek, dół obwiedziony listwą, nóżki fazowane. Całość malowana na kolor zielony. Na licu stosunkowo prosty, symetryczny ornament roślinny w kolorach: czarnym, czerwonym i białym oraz wykonany na białym napis: „Anno 1792”. Pole zdobnicze ograniczone dwoma pionowymi, czarnymi pasami. Brak wieka i trzech nóg, malatura zatarta.

I.18. Skrzynia z motywem geometrycznym
Sierosław, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, XVIII/ XIX w.
drewno sosnowe, metal, dekoracja malarska
123 x 55,5 x 63,8
nr inv.: MNS/E/1770
Konstrukcja węglowa. Ściany proste, pudło na dole olistwowane i umieszczone na czterech płaskich nogach, wtórnie wzmocnione blachą. Całość malowana ciemnoczerwoną farbą. Na ścianie licowej duże prostokątne pole zdobnicze w kolorze ciemnoniebieskim obwiedzione wokół czarną ramką z zaznaczonymi na

roznikami w postaci kwadratów. W środku nieczytelne ślady napisu (prawdopodobnie monogram i data). Zamek z wykładką, w środku przyskrzynek. Brak wieka i jednej nogi.

I.19. Skrzynia z motywem pucharu
Świnoujście-Przytyk, 1864
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
126 x 62 x 68
nr inv.: MNS/E/2159
Konstrukcja węglowa. Ściany zwężające się ku dołowi, na bocznych metalowe uchwyty, pudełko dołem obwiedzione listwą. Wielko wypukłe z kółkiem do unoszenia. Całość malowana na kolor brązowy. Ściana licowa zdobiona kompozycją malarską zamkniętą pomiędzy dwoma czarnymi pasami zakończonymi stylizowanym pakiem. Malatura przedstawia ukośnie krzyżujące się zielone gałązki z biało-czerwonymi kwiatkami zebrałymi w białoczerwony pierścień. Powyżej stylizowany czarny puchar. Pod kompozycją czarną farbą naniesiony napis: „Anno 1864”. Na frontowej listwie wieka, czarny napis: „Johanne Ebne [T]” oraz skośne, rytmicznie powtarzające się kreski. Brak podnóżka i wykładki zamka.

I.20. Skrzynia z motywem geometrycznym
Świnoujście-Przytyk, 1764
drewno sosnowe, metal, dekoracja malarska
130,3 x 58 x 51,5
nr inv.: MNS/E/2164
Konstrukcja węglowa. Ściany proste, wielko płaskie. Dół pudła i brzoj wieka olistwowane. Na ścianach bocznych osadzone na bolach metalowe trójkątne uchwyty przypominające serce. Wykładka zamka również o sercowym kształcie. Malowana na granatowy kolor. Na ścianie frontowej czerwona farba wykonany napis: „MARI LIESEBET”, pod spodem: „ANO KRI[TJLS 1764”. Po obu stronach napisów czerwone i żółte pionowe paski, takie same dekorują wwiązania konstrukcji. Dół pudła wtórnie w paru miejscach obity pasami z blachy.

I.21. Skrzynia z motywem pucharu i wienców
Jargęzewo, gm. Wolin, pow. Kamień Pomorski, 1836
drewno sosnowe, żelazo, dekoracja malarska
123 x 59 x 49
nr inv.: MNS/E/2608
Konstrukcja węglowa. Ściany lekko zwężające się ku dołowi. Podstawa olistwowana. W środku po lewej stronie zachowana dolna deska przyskrzynka. Całość malowana na jasnobrązowo. Malatura w kolorze czarnym. Na ścianie licowej na środku dekoracja w postaci

76

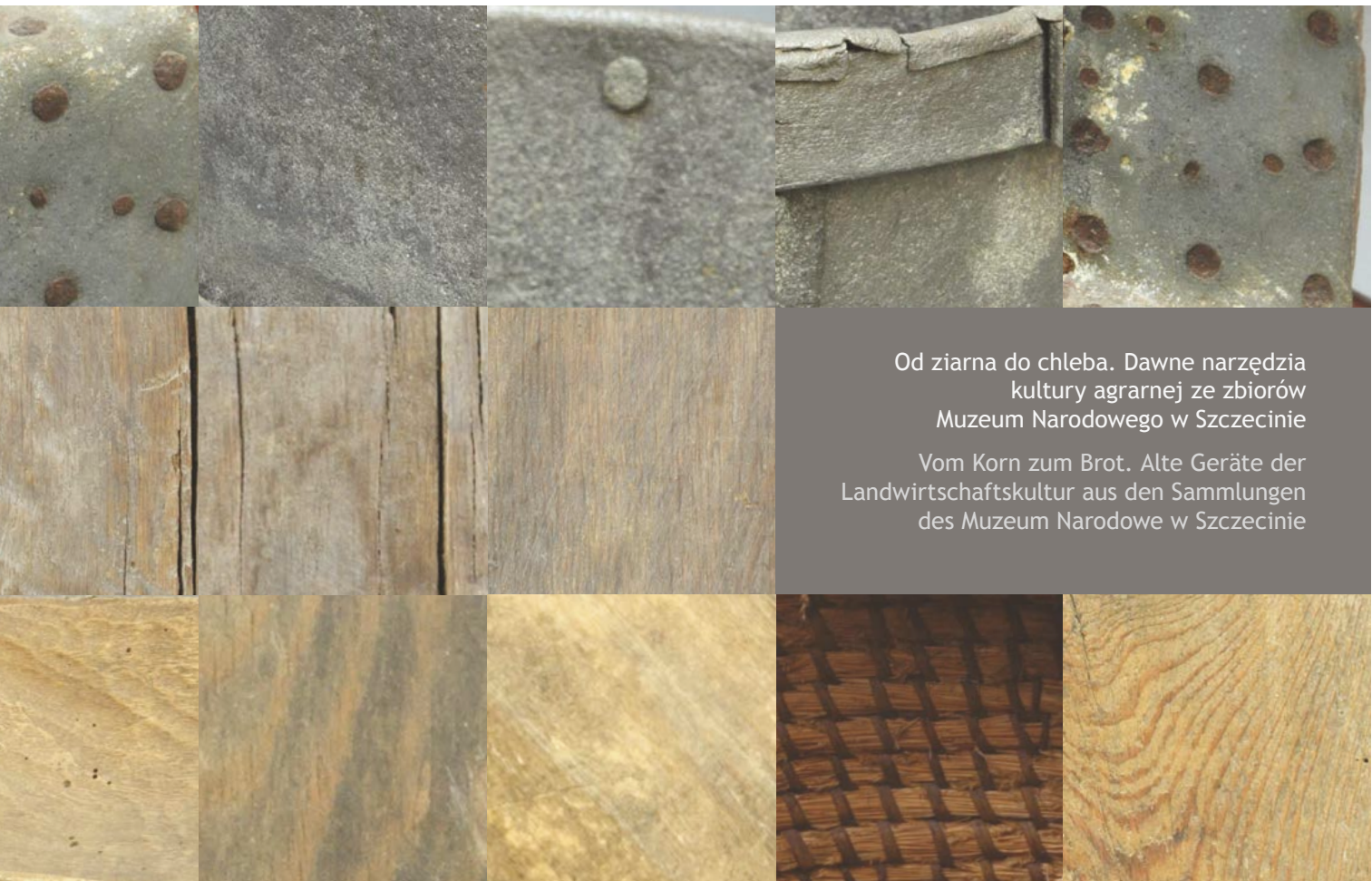
79

Pomorskie meble malowane ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie

Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2012

Izba pyrzycka, rekonstrukcja stanu z połowy XIX wieku (fragment ekspozycji)
Rekonstruktion einer Wohnstube aus Pyritz aus der Zeit um die Mitte des 19. Jh. (Teilansicht der Ausstellung)

Od ziarna do chleba. Dawne narzędzia
kultury agrarnej ze zbiorów
Muzeum Narodowego w Szczecinie

Vom Korn zum Brot. Alte Geräte der
Landwirtschaftskultur aus den Sammlungen
des Muzeum Narodowe w Szczecinie

Jesień, narzędzia rolnicze, rekonstrukcja stanu z przełomu XIX i XX wieku
(fragment ekspozycji)
Herbst, landwirtschaftliche Geräte, Rekonstruktion des Zustands an der Wende
vom 19. zum 20. Jahrhundert (Teil der Ausstellung)

Od ziarna do chleba. Dawne narzędzia kultury agrarnej ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie
Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2013

II.6.1.

Pochwa na osetkę – najczęściej wykonany z rogu lub jednego kawałka drewna pojemnik o stożkowatym kształcie i uchwycie do powieszenia przy paszku w trakcie prac polowych. Do środka wlewano wodę i wkładano osetkę do ostrzenia kosi wykonaną z piaskowca, materiału, który przed użyciem wymaga zwilżenia.

II.6.1. Pochwa na osetkę z przemieszczenia, woj. podkarpackie, lata 30. XX w. drewno 7 × 7 × 21 nr inw.: MNS/E/3933

II.6.3.

Schleifsteinscheide – meistens aus Horn oder einem Stück Holz gefertigter Behälter mit konischer Form und einem Henkel zur Aufhängung am Gürtel während der Feldarbeit. Sie wurde mit Wasser befüllt und diente zur Aufbewahrung eines Schleifsteins, der aus Sandstein gefertigt war und vor Gebrauch angefeuchtet werden musste.

II.6.3. Schleifsteinscheide auswärtig, Woivodschaft Karpatenvorland, 30er J. 20. Jh. Holz 7 × 7 × 21 Inv.-Nr.: MNS/E/3933

II.7.4.

Półkosek – narzędzie rolnicze służące do ścinania zbóż i traw często charakteryzowane jako forma pośrednia pomiędzy sierpem a kosą. Posiada, jak kosa, wydłużone, lecz mniejsze ostrze, osadzone na drewnianej rękojeści w sposób identyczny jak w sierp. Półkoski używane były w północnych Niemczech, Francji, Holandii i Belgii, a także na Litwie i Lotwie. Na terenach Polski w zasadzie nieużywane.

II.7.1. Półkosek Niechorze, gm. Rewal, pow. gryficki, około 1900 żelazo kute, drewno 40 × 3,5 × 63,5 nr inw.: MNS/E/1228

Sichte – Gerät zum Schneiden von Getreide und Gras, das sich durch seine Form zwischen Sense und Sichel auszeichnet. Sie besitzt, ähnlich wie die Sense, eine längliche, aber kleinere Klinge, die so wie bei der Sichel auf einen Holzstiel aufgesetzt ist. Sichten wurden in Norddeutschland, Frankreich und Belgien, auch in Litauen und Lettland verwendet. In Polen generell unbekannt.

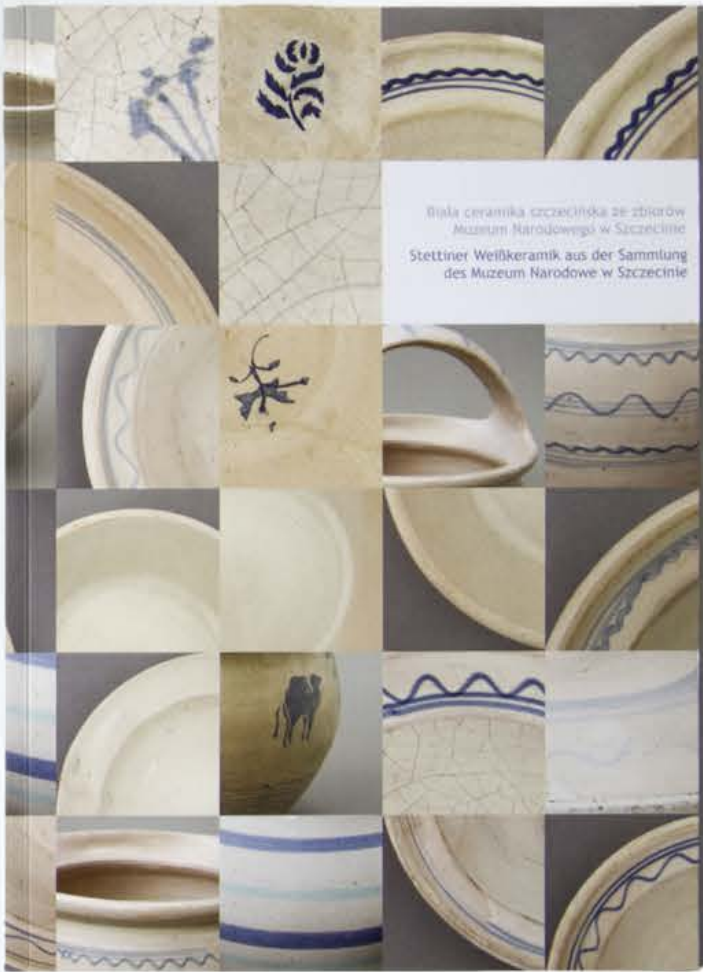
II.7.1. Sichte Horst, Gemeinde Rewahl, Landkreis Greifenberg, um 1900 Schmiedeeisen, Holz 40 × 3,5 × 63,5 Inv.-Nr.: MNS/E/1228

II.7.2. Półkosek Niechorze, gm. Rewal, pow. gryficki, około 1900 żelazo kute, drewno 4,5 × 54,5 nr inw.: MNS/E/1229

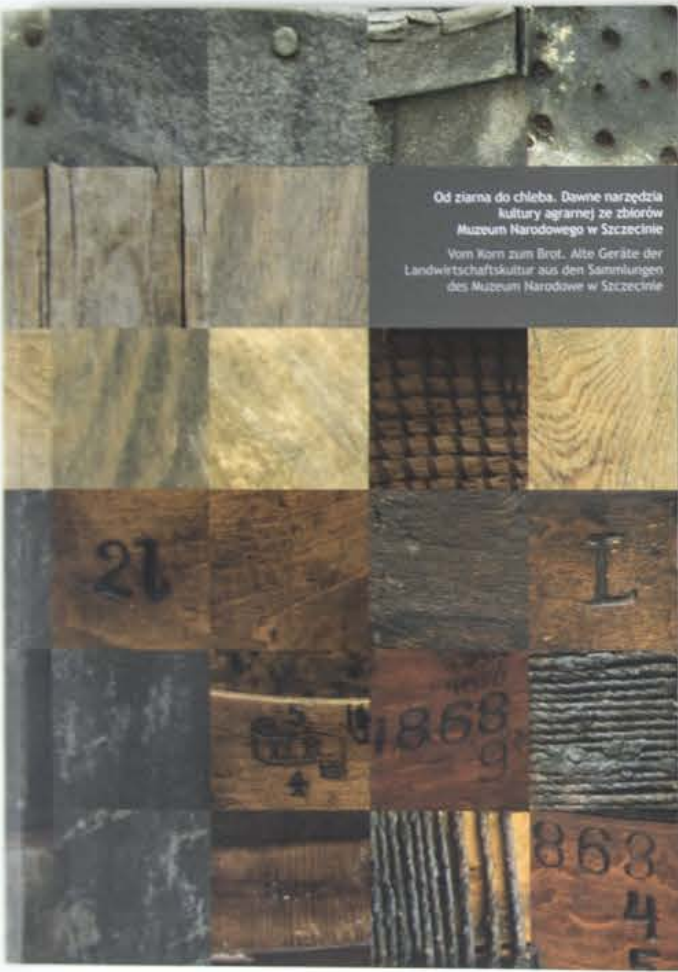
II.7.2. Sichte Horst, Gemeinde Rewahl, Landkreis Greifenberg, um 1900 Schmiedeeisen, Holz 4,5 × 54,5 Inv.-Nr.: MNS/E/1229

II.7.3. Półkosek Wapnica, gm. Międzyzdroje, pow. kamieński, około 1900 żelazo kute, drewno 47 × 4,5 × 86,5 nr inw.: MNS/E/1711

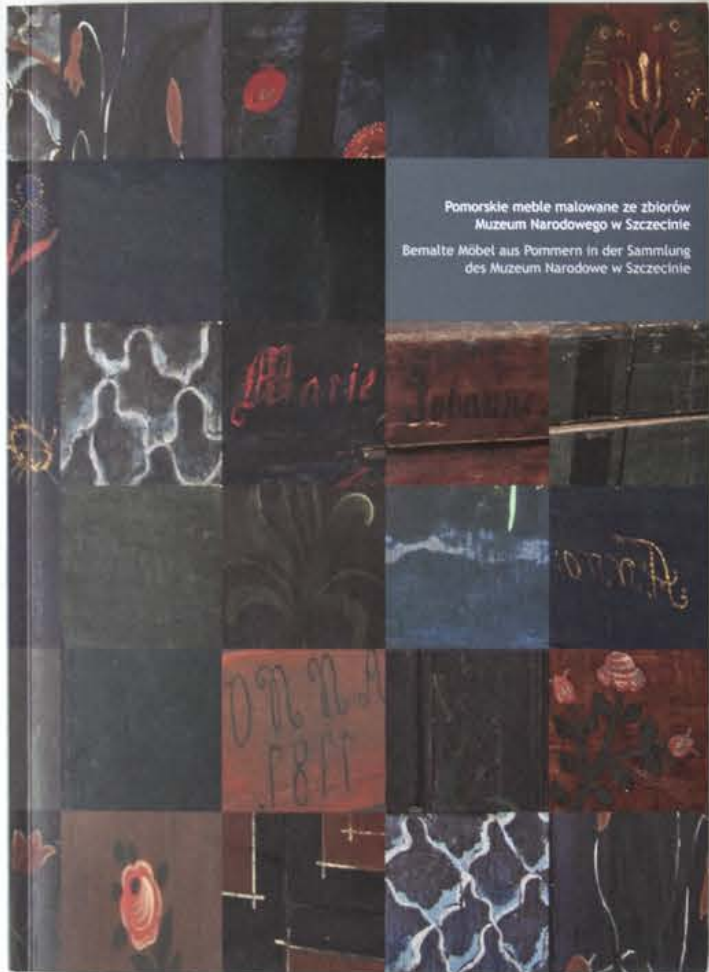
II.7.3. Sichte Kalkofen, Gemeinde Misdroy, Landkreis Cammin i. Pommern, um 1900 Schmiedeeisen, Holz 47 × 4,5 × 86,5 Inv.-Nr.: MNS/E/1711

Biała ceramika szczecińska ze zbiorów
Muzeum Narodowego w Szczecinie
Stettiner Weißkeramik aus der Sammlung
des Museum Narodowe w Szczecinie

Od ziarna do chleba. Dawne narzędzia
kultury agrarnej ze zbiorów
Muzeum Narodowego w Szczecinie
Vom Korn zum Brot. Alte Geräte der
Landwirtschaftskultur aus den Sammlungen
des Museum Narodowe w Szczecinie

Pomorskie meble malowane ze zbiorów
Muzeum Narodowego w Szczecinie
Bemalte Möbel aus Pommern in der Sammlung
des Museum Narodowe w Szczecinie

Biała ceramika szczecińska ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2010

I.18. Talerz, dekorowany ręcznie bogatym motywem architektonicznym połączonym z ornamentacją roślinną; szeroki wylew, zdobiony dwoma naprzemiennie ułożonymi wzorami kwiatowymi, rozdzielonymi drobnymi geometrycznymi
Wypis Uszarn, Meklenburgia-Pomorze Przednie (Niemcy), XVIII w.
głina, tenki, miedzi, manganu i chromu/antymonu, szkliwo ołowowo-cynowe w tonacji szarej, 6,2 x 19,5 x 32
nr inv.: MNS/E/Rz/2356

I.18. Teller, freihändig mit einem prächtigen architektonischen Motiv sowie floristischer Ornamentierung dekoriert; breiter Ausguss mit zwei abwechselnd platzierten Pflanzenmustern und dazwischen gelegten kleinen Zweigen verziert
Isnel Usedom, Meklenburg-Vorpommern (Deutschland), 18. Jh.
Ton, Kobalt-, Mangan-, Chrom/Antimonoxide, Blei-Zinn-Glasur, grau, 6,2 x 19,5 x 32
Inv.-Nr.: MNS/E/Rz/2356

I.19. Talerz, malatura odręczna przedstawiająca budowlę z wieżą, pod spodem słabo widoczna data, której cyfry przedzielone są stylizowanym motywem kosa z kwiatami, wokół dekoracja o motywach roślinnych; wylew zdobiony powtarzającymi się trykrotnie wzorami kwiatowymi, realistycznymi i schematycznymi; kołnierze dekorowany kreskami
Rantow, wypis Uszarn, Meklenburgia-Pomorze Przednie (Niemcy), 1795
głina, tenki, miedzi, manganu, chromu/antymonu, szkliwo ołowowo-cynowe w tonacji szarej, 6,2 x 20 x 36
nr inv.: MNS/Rz/2357

I.19. Teller, freihändige Bemalung, die einen Bau mit Turm darstellt, darunter schlecht sichtbares Datum, dessen Ziffern mit einem stilisierten Motiv eines Blumenkranzes verziert sind, rundum Pflanzendekoration; Ausguss mit dreifach wiederholten, realistischen und schematischen Blumenmustern verziert; Kragen mit Strichen dekoriert
Rantow, Isnel Usedom, Meklenburg-Vorpommern (Deutschland), 1795
Ton, Kupfer-, Mangan-, Chrom/Antimonoxide, Blei-Zinn-Glasur, grau, 6,2 x 20 x 36
Inv.-Nr.: MNS/Rz/2357

II.1. Misa, zdobiona ręcznie pojedynczym, stylizowanym kwiatem z delikatną, wijącą się linią u jego podstawy; wylew z wykończonym kołnierzem, dekorowany liniami falistymi o łagodnym i ząbkowanym przebiegu, oddzielonymi pasami
Pomorze Zachodnie, połowa XIX w.
głina, tenki, kobaltu, miedzi, manganu, szkliwo alkaliczne, ołowowo-cynowe, w tonacji szarej, 15 x 19 x 39
nr inv.: MNS/E/604

II.1. Schale, freihändig mit einer einzelnen stilisierten Blume und einer zahnförmig verlaufenden Linie dekoriert; Ausguss mit hohem Rand und Kragen, mit feinen, leicht gezackten Wellenlinien und einen dazwischen liegenden Streifen verziert
Hinterpommern, 1. H. 19. Jh.
Ton, Kobalt-, Kupfer-, Manganoxide, Alkali-Blei-Zinn-Glasur, rosafarben; 15 x 19 x 39
Inv.-Nr.: MNS/E/604

II.2. Misa, zdobiona wizerunkiem jelenia i ptaka wykonanym za pomocą stempla; wylew z kołnierzem, dekorowany linią falistą i podwójnym paskiem falistym
Labitz (od 2010 dzielnica Koszalin), 2. połowa XIX w.
głina, tenki, kobaltu, szkliwo ołowowo-cynowe, białe, 12 x 16,5 x 36,5
nr inv.: MNS/E/605

II.2. Schale, mit einer anhand eines Stempels ausgeführten Darstellung eines Hirsches und eines Vogels; Ausguss samt Kragen mit einer Wellenlinie und einem verdoppelten Streifen verziert
Labitz (od 2010 Stadtteil von Köslin), 2. H. 19. Jh.
Ton, Kobaltoxid, Blei-Zinn-Glasur, weiß, 12 x 16,5 x 36,5
Inv.-Nr.: MNS/E/605

II.3. Misa, dekorowana odręcznie motywem roślinnym – trzy kwiaty z wyraźnie znacznymi gałązkami o drobnych listkach; wylew z kołnierzem, obwiedziony dwoma liniami falistymi o różnej amplitudzie, rozdzielonymi podwójnym pasmem; naczynie odzwierciedla
Pomorze Zachodnie, 1. połowa XIX w.
głina, tenki, kobaltu i miedzi, szkliwo ołowowo-cynowe w tonacji rdzawej, 14 x 16 x 36,5
nr inv.: MNS/E/606

II.3. Schale, freihändig mit einem Motiv von drei Blumen mit deutlich markierten Zweigen und kleinen Blättern dekoriert; Ausguss samt Kragen mit zwei Wellenlinien von verschiedener Amplitude versehen, dazwischen doppelter Streifen; Gefäß wie Dreieck befestigt
Hinterpommern, 1. H. 19. Jh.
Ton, Kobalt- und Kupferoxide, Blei-Zinn-Glasur, rosafarben; 14 x 16 x 36,5
Inv.-Nr.: MNS/E/606

II.4. Misa, zdobiona stemplami z motywem roślinnym – gałązką o strzępiastych listkach; wylew z ząbkowanym rantem i kołnierzem, zdobiony linią falistą i podwójnym pasmem o nierównym przebiegu oraz nierównomiernie grubości
Dermnis, Meklenburgia-Pomorze Przednie (Niemcy), 2. połowa XIX w.
głina, tenki, kobaltu i miedzi, szkliwo alkaliczne, ołowowo-cynowe, białe, 9,5 x 17 x 36
nr inv.: MNS/E/607

II.4. Schale, anhand eines Stempels mit einem Zweigmotiv mit zackigen Blättern dekoriert; Ausguss mit markiertem Rand und Kragen, mit einer Wellenlinie und einen verdoppelten, unregelmäßig verlaufenden Streifen verschiedener Dicke verziert
Dermnis, Meklenburg-Vorpommern (Deutschland), 2. H. 19. Jh.
Ton, Kobalt- und Kupferoxide, Alkali-Blei-Zinn-Glasur, weiß, 9,5 x 17 x 36
Inv.-Nr.: MNS/E/607

Wydaje się, że postacie ludzkie stosunkowo rzadko stanowiły element zdobniczy. Umieszczano je na zamówienie odbiorcy na specjalne okazje¹², czasami stanowiły ilustrację opowieści¹³. Motywy architektoniczne malowano według jednego, silnie ugruntowanego wzoru. Przedstawiały budowle składające się z trzech części, z których środkowa była wieżą zakończoną wiatrowskazem (ratusz), budynek otaczała roślinność. Należały, podobnie jak postacie ludzkie w ostatnim okresie produkcji Stettiner Ware, do rzadkości. Przez cały interesujący nas okres na naczyniach umieszczano także, choć sporadycznie: daty, monogramy, sentencje i napisy okolicznościowe.

Zachowane do momentu ich udokumentowania obiekty to przede wszystkim talerze płaskie i głębokie oraz misy. Pojedyncze egzemplarze stanowią garnki z charakterystycznym kablówkowym uchem, dwójaki, kufle i dzbany¹⁴. Wyrobiano też lichtarze, grapeny i naczynia specjalnego przeznaczenia, jak na przykład czarki dla położnic.

Jako produkty lokalnych rzemieślników naczynia przeznaczone były zawsze przede wszystkim dla miejscowego odbiorcy, początkowo mieszczaństwa i zamożnych chłopów, aby następnie (aż do zaniku produkcji) stanowiły zastawę stołową uboższych warstw społecznych: chłopów, rybaków, marynarzy i ubogich mieszczan. Nabywcy kupowali je na targach i jarmarkach, także bezpośrednio od producenta. Część wyrobów garncarze przeznaczali na „eksport” do sąsiednich regionów i krajów. Zbytym często trudniły się ich żony, wynajmowali również pośredników – kupców, a także szypów małych statków handlowych. Ceramika w dużej ilości wywożona była przez port w Szczecinie, w okolicy którego znajdowało się na przełomie XVIII i XIX wieku co najmniej 35 pracowni garncarskich¹⁵. Drogą morską docierała do nabywców, zyskując bałtycki zasięg i miano szczecińskiego towaru/wyrobu. Nazwa ta, choć w rzeczywistości nie oznacza wyrobów wykonywanych tylko w Szczecinie, określała i nadal określa typ ceramiki charakterystyczny dla całego regionu Pomorza.

Fot. na s. 17 – czarka dla położnicy, Police, 1767 (detal)
Abb. auf der S. 17 – Schale für Wöchnerin, Police, 1767 (Detail)
Fot. powyżej – talerz, Pyrzyce, XVIII/XIX w.
Abb. oben – Teller, Pyritz, 18./19. Jh.

¹² Jako przykład podać można, daban tak zwany żynowy/dziwkowy (pozycja IV.1 katalogu), wykonany na zamówienie bogatego chłopca (nazwisko na brzości) po udanych zbiorach.

¹³ Na przykład talerz (pozycja I.7 katalogu), na którym sposób przedstawienia postaci i sentencja wskazują na pewnego rodzaju przypowieść moralizatorską.

¹⁴ Audyty dokonane na podstawie zbiorów i materiałów archiwalnych (fotograficznych) ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz literatury.

¹⁵ Porównaj: Müller 1999, s. 13.

Iwona Karwowska Überlegungen zur Weißkeramik (Stettiner Ware) als charakteristischem Erzeugnis pommerscher Töpfer im 18.–19. Jahrhundert

Unter Stettiner Weißkeramik versteht man Gefäße, die mit einer weißen, grauen und rosafarbenen Blei-Zinn-Glasur versehen und mit einer Dekoration aus pflanzlichen, geometrischen und architektonischen Motiven sowie menschlichen und tierischen Figuren in verschiedenen Abtönungen vom Blau, Grün, Gelb und Violett verziert sind. Bei dem Flachgeschirr (Schüsseln und Teller) ist nur die Vorderseite glasiert.

Diese charakteristischen Töpferwaren wurden ab dem 18. Jahrhundert in den nördlichen Teilen Deutschlands, in Meklenburg, Schleswig-Holstein und Pommern bis nach Danzig populär; darüber hinaus traten sie um Elbing und im Lebuser Land, aber auch in Dänemark, Südschweden und Finnland, hervor. Sie wurden unterschiedlich benannt, es kam jedoch am meisten das Adjektiv „Stettiner“ vor. Am häufigsten waren es: Stettiner Ware, Stettiner Gut und Stettiner Zeug, man benutzte auch den Begriff Pommersche Ware. Andere Namen von Keramik solcher Art weisen auf ihre Benutzern hin: Schifferfayence, Bauernfayence, oder sind mit der Produktionstechnologie verbunden: Weißzeug, Halbfoyence.

Mit der Herstellung beschäftigten sich die meistens in eine Zunftorganisation inkorporierten handwerklichen Töpferwerkstätte. Die Reformen Friedrichs Wilhelms I. aus den 30er Jahren des 18. Jahrhunderts, die die Strukturen und Funktionsprinzipien der Zünfte betrafen, beschränkten die keramische Betätigung nur auf die Städte¹. In den 70er und 80er Jahren selbst Säkularismus existierten solche Betriebe in über 30 Städten und Städtchen auf dem Gebiet der heutigen Westpommerschen Wojewodschaft. Der größten Anzahl von Töpfern konnten sich Greifenhagen (11), Freienwalde (8), Tempelburg (7), Stettin, Stargard und Treprow an der Rega (je 6) rühmen². Es ist anzunehmen, dass die Gefäße vom Typ Stettiner Ware nicht in allen Ortschaften und nicht von allen Töpfern produziert wurden. Die Vorbereitungstechnologie von teurer Blei-Zinn-Glasur war relativ kompliziert; Plüscher, ohne Berechtigung und Wissen der Meister, verfügten nicht über Fähigkeit oder finanzielle Potenz, um Weißkeramik

¹ Auf dem Lande durften nur Schneider, Leinwandweber, Schinde, Strohmacher, Tischler, Getreide- und Papiermüller berufstätig sein.

² Müller 1999, S. 13.

Zanim nadszedł rok 1945...
Wybrane wydarzenia z dziejów miasta

Poł. VIII w. – na terenie obecnego Wzgórza Zamkowego powstała osada słowińska.

Poł. IX w. – gród został otoczony drewniano-ziemnym wałem obronnym.

X w. – pomiędzy Wzgierzem Zamkowym a Odrą powstało rzemieślniczo-kupieckie podgórze.

967-972 – Mieszko I przejął podbił plemiona Pomoran na Pomorzu Zachodnim.

1121 – książę Bolesław III Krzywousty podbił Pomorze. Książę Warcisław I złożył hołd lenny polskiemu władcy.

1124 – początek chrystianizacji Szczecina i Pomorza. Z inicjatywy Bolesława Krzywoustego miśię chrystianizacyjną poprowadził biskup bamberski Otton.

1185 – władzę nad Pomorzem Zachodnim i miastem przejął do 1227 Duńczyk. Książę Bogusław I złożył królowi duńskiemu hołd lenny.

1243 – Szczecin został lokowany przez Barnima I na prawie magdeburskim.

1278 – Szczecin przetrwał do Związku Miast Hanzeatyckich. Dalo to miastu dostęp do nowych rynków zbytu w ośrodkach basenu Morza Bałtyckiego i pozwoliło mu uzyskać status znaczącego centrum handlowego. Szczecin słynął wówczas jako miasto przodujące w handlu śledziami.

1295 – książę Otto I nadał Szczecinowi herb – głowę gryfa.

1478-1532 – Szczecin został stolicą Księstwa Pomorskiego, zjednoczonego przez Bogusława X.

1491 – ślub księcia Bogusława X z Anną Jagiellonką, córką Kazimierza Jagiellończyka.

[1] Kościół św. Piotra i Pawła – jeden z dwóch pierwszych kościołów wybudowanych w 1124 r. Został wzniesiony przez wataim grodu i był przez wieki wielokrotnie przebudowywany. Drugi, drewniany kościół św. Włodzisława został wzniesiony na miejscu zburzonej świątyni pogrzebnej na Wzgierzu Zamkowym. Został spalony podczas najeżdów duńskich. Dziś zarysy jego murów można oglądać na dziedzińcu Zamku Książąt Pomorskich

[2] Rynek (miejsce urzędowania rady miasta), który stał w XIII w. na Ryнку Sienym. Obecnie znajduje się w nim Muzeum Historii Szczecina Oddział Muzeum Narodowego w Szczecinie

NADZIEJE I ROZCZAROWANIA. PRZEJĘCIE SZCZECINA PRZEZ WŁADZE POLSKIE

Niemieckie władze opuściły Szczecin 25 kwietnia 1945 r., a już 28 kwietnia Piotr Zaremba, w imieniu Tymczasowego Zarządu Miasta, poinformował radzieckiego komendanta wojennego płk. Aleksandra Fiedotowa o przejęciu władzy cywilnej. Faktyczne urzędowanie polskie władze rozpoczęły 30 kwietnia od wciągnięcia polskiej flagi na maszt gmachu dawniej rejencji na Wałach Chrobrego. W chwili objętnowania miasta przez polskie władze cywilne w mieście znajdowało się zaledwie około 200 Polaków i blisko 6 tys. Niemców. Długotrwały brak jednoznacznych decyzji politycznych w sprawie przynależności państwowej Szczecina powodował konflikt interesów niemieckich, polskich i radzieckich. Już 19 maja władze polskie musiały po raz pierwszy opuścić miasto. Pozostający jeszcze w mieście Niemcy zostali umieszczeni na Niebuszewie, gdzie zorganizowali własne władze. W maju, po wyjeździe polskich władz, zarząd niemiecki przekształcił się w Szczeciński Zarząd Miejski, a do miasta szybko zaczęła wracać wysiedlona ludność niemiecka. Polskie władze powróciły do Szczecina 9 czerwca i przez krótki czas istniały obok siebie dwa ośrodki władzy cywilnej: polski i niemiecki, oraz radzie-

kie władze wojskowe. Kiedy 19 czerwca Polacy ponownie musieli opuścić miasto, Erich Wiesner, burmistrz niemiecki, z satysfakcją odnotował: „Nie ma już więcej żadnego polskiego prezydenta miasta i żadnego polskiego zarządu miasta”. Ostatecznie jednak w wyniku zabiegów dyplomatycznych zapadła decyzja o przekazaniu miasta władzom polskim. Uroczystość odbyła się 5 lipca 1945 r. Piotr Zaremba przejął Szczecin z rąk komendanta wojennego płk. Aleksandra Fiedotowa oraz niemieckiego burmistrza Ericha Wiesnera. Było to jedynie na ziemiach zachodnich, symboliczne przejęcie władzy od niemieckiego zarządu. Decyzja o przyłączeniu Szczecina do Polski wcale nie była oczywista. Za pozostawieniem miasta po stronie niemieckiej przemawiał fakt, że przebywało w nim wówczas około 85 tys. Niemców i tylko 1600 Polaków. Dla ZSRR ważnym argumentem mogło być to, że na czacie niemieckiego Szczecińskiego Zarządu Miejskiego stał działacz komunistyczny Erich Wiesner. Dla aliantów bardzo istotne było jednak stanowisko ZSRR, dla którego port szczeciński miał duże znaczenie strategiczne, militarne i gospodarcze. Z punktu widzenia ZSRR korzystniejsze było przyłączenie Szczecina

do Polski, ale nie bez znaczenia dla ostatecznej decyzji były również konsekwentne, trzykrotne powroty polskiej administracji do Szczecina.

Przejęcie Szczecina przez Polaków nie rozwiązało wszystkich problemów miasta. Życie w nim nadal było niebezpieczne. Mieszkało tu więcej Niemców niż Polaków. W rękach radzieckich aż do 1947 r. znajdował się port szczeciński. Nieuregulowana była sprawa gra-

Czy wiesz, że...

Kiedy w maju władze polskie musiały opuścić Szczecin, przeniosły się najpierw do Starogardu Szczecińskiego, a następnie do Koszalina, który na kilka miesięcy stał się stolicą województwa. Nawet po ostatecznym przejęciu Szczecina przez polskie władze niektóre urzędy nadal pracowały w Koszalinie jeszcze przez parę miesięcy.

KONFERENCJA W POCCZAMIE I WYZNACZENIE POLSKIEJ GRANICY ZACHODNIEJ

Po zakończeniu działań wojennych w Europie, w dniach 17 lipca–2 sierpnia 1945 r. odbyła się w Poczdamie ostatnia konferencja Wielkiej Trójki. Potwierdzono na niej decyzję o podziale Niemiec na cztery strefy okupacyjne oraz określono przebieg zachodniej granicy Polski wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej. Po długich dyskusjach Szczecin został włączony w obręb państwa polskiego, chociaż taka decyzja powinna zapadnąć na konferencji pokojowej.

Ustalony przebieg granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej wymagał doprecyzowania i wytyczenia jej dokładnego przebiegu w terenie. Została w tym celu powołana specjalna komisja, w której skład

weszli pełnomocnik rządu Leonard Borkowicz, prezydent Szczecina Piotr Zaremba oraz przedstawiciele dowództwa radzieckiej strefy okupacyjnej w Niemczech. Po kilkunastu rozmowach prowadzonych w Gryfii i Schwerinie podpisano 21 września 1945 r. protokół ustalenia przebiegu granicy. Zlikwidowana została linia demarkacyjna na zachód od Szczecina, a granice administracyjne miasta zostały przesunięte na zachód i na północ. W jego obręb włączono wówczas Gocław, Gołczin, Stoliczyn i Głębokkie. Kiedy w 1949 r. powstała Niemiecka Republika Demokratyczna (NRD), konieczne stało się podpisanie układu uznającego granicę na Odrze

Czy wiesz, że...
Początkowo stolica okręgu mieściła się w Pie, skąd wysłano grupy operacyjne w celu obciążenia polską administracją poszczególnych miast i powiatów.

[12] Jeden z pierwszych dokumentów wystawionych przez prezydenta Szczecina Piotra Zarembę

[13] Piotr Zaremba (1910–1993), urbanista, pierwszy polski prezydent Szczecina (1945–1980), następnie wystawca polskiej Szczecińskiej, autor wielu publikacji o urbanistyce oraz historii Szczecina. Zwłazca ogłoszonych przez szczecińskie gazety plebiscytów „Szczecinianin stulecia” i „Pomorzanin naszych czasów”

[14] Plakat informujący o przejęciu Szczecina przez polskie władze

[15] Kartka świąteczna z 1945 r.

Szczecin moje miasto – widzę, działam, czuję
Poradnik metodyczny
Muzeum Narodowe w Szczecinie, 2015

Pomniki, które warto zobaczyć, pomniki, które trzeba znać
Trasa edukacyjna dla uczniów klas V–VI szkoły podstawowej

- Cele ogólne:**
- rozwijanie wiedzy o historii regionu;
 - kształcenie sprawności analizy, pisania, mówienia;
 - wzmacnianie więzi kulturowych i historycznych;
 - kształtowanie szacunku wobec dorobku przesydlch pokoleń;
 - wyzwalanie wyobraźni oraz dociekliwości badawczej;
 - rozwijanie współzawodnictwa.
- Cele szczegółowe: Po zajęciach uczeń:**
- charakteryzuje położenie wybranych pomników szczecińskich;
 - posługuje się wiedzą z zakresu architektonicznego i urbanistycznego rozwoju miasta;
 - wymienia artystów rzeźbiarzy tworzących dla Szczecina;
 - operuje wiadomościami związanymi ze wzbogaceniem wyglądu Szczecina przez lokowanie wybranych przykładów sztuki rzeźbiarskiej;
 - przytacza przykłady rzeźb, które niegdyś zdobiły miasto, lecz dziś ich nie ma;
 - opisuje wygląd przykładowych pomników;
 - dzieli się wrażeniami;
 - komunikuje się i współpracuje w zespole.
- Metody i techniki prowadzenia zajęć:**
- wykład z użyciem technik waloryzacyjnych;
 - metaplan;
 - praca grupowa;
 - quiz.
- Przebieg zajęć**
1. Zapoznanie z tematem i celami zajęć.
 2. Praca w grupach technika metaplanu – rozgrzewka.
 3. Wprowadzenie do historii urbanistyczno-architektonicznego rozwoju Szczecina z wykorzystaniem technik waloryzacyjnych.
 4. Prezentacja na mapie Szczecina obejrzanych podczas wycieczki pomników oraz miejsc, w których stały pomniki obecnie nieistniejące.
 5. Przygotowanie przez dzieci pytań do quizu związanego z tematyką zajęć. Pytania przygotowują ze spoly. Tematykę pytań przydziela prowadzący zajęcia.

SŁOWNICZEK TERMINÓW Z HISTORII SZTUKI
[NA PODST. SŁOWNIKA TERMINOLOGICZNEGO SZTUK PIĘKNYCH]

ANASTYLOZA – ponowne ustawienie kolumn z zachowanych oryginalnych elementów budowli antycznej znajdujących się w ruinie; pierwsi anastylozy dokonali architekt w 1930. w północnej kolumnadzie Partenonu ateńskiego [s. 13].

BLENDA – ślepy otwór, płyta wnęk w murze w formie arkady lub okna; zwykle stosowana w elewacjach jako motyw dekoracyjny, rzadziej w celu odcięcia ściany [s. 48].

BONOWANIE – dekoracyjne opracowanie lica muru kamiennego przez profilowanie zewnętrznych krawędzi poszczególnych ciosów lub naśladowanie tego w tynku. Powstają w ten sposób poziome, a zwykle także pionowe podziały rowkowe powierzchni [s. 49].

FRONTON – przyczółek, szczyt w architekturze klasycznej (Gracja, Rzym, renesans, klasycyzm) lub posługującej się formami klasycznymi; jego pole wewnętrzne, gładkie lub wypełnione rzeźbą, obramione gzymsem, nosi nazwę tympanonu. Wykształcił się w architekturze greckiej jako górna część fasady świątyni antycznej [s. 125].

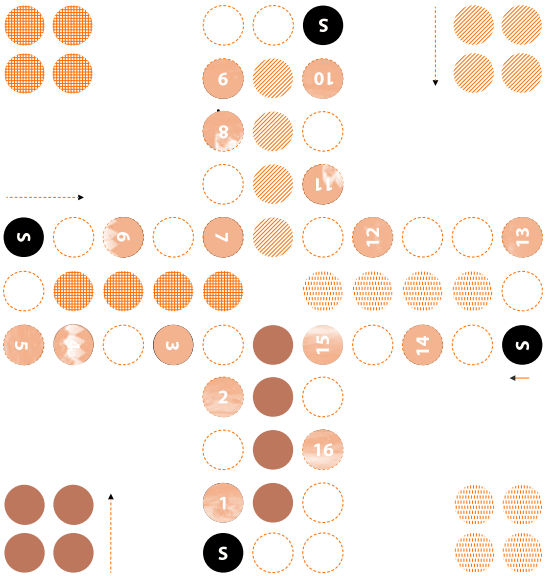
FRYZ – poziomy pas dekoracyjny stosowany w architekturze i w innych sztukach (malarstwo, grafika, rzemiosło artystyczne). Dekoracja fryzu zmieniała się zależnie od epok stylowych; w ryzmianizmie przeważały motywy geometryczne (fryz arkadowy, ząbkowy), w gotyku – motywy roślinne i figuralne, w renesansie – motywy antyczne. Fryzy służyły do podziału i zdobienia zarówno elewacji zewnętrznej, jak i wewnętrznej budowli [s. 125].

KANIELOWANIE – układ kaneli na trzonie, zob. łobki

KARTUSZ – ozdobne obramienie tarczy herbowej, tablicy inskrypcyjnej, płaskorzeźby, malowidła, często podtrzymywane lub flankowane przez putta, anioły, zwierzęta, ptaki. Jeden z najpopularniejszych motywów dekoracyjnych w sztuce europejskiej XV–XIX wieku [s. 178].

KONSERWACJA – zabezpieczenie obiektów zabytkowych i dzieł sztuki zwane dawniej restauracją lub renowacją. Konserwacja polega na usuwaniu naleciałości techniczne szkodliwych i przekształcających oryginalny wyraz dzieła, na wzmocnieniu osłabionej struktury i opracowywaniu estetycznym wyrazu obiektu. W tym celu stosuje się punktowanie i rekonstrukcję, w przypadku rekonstrukcji pełnej lub właściwe wypełnianie zachowanych szczepków obiektu maksymalnie uwi- doczniające pierwotny wyraz dzieła. W przypadku konserwacji purystycznej, tzn. zachowującej oryginalną bez uzupełniania jego ubytków [s. 198].

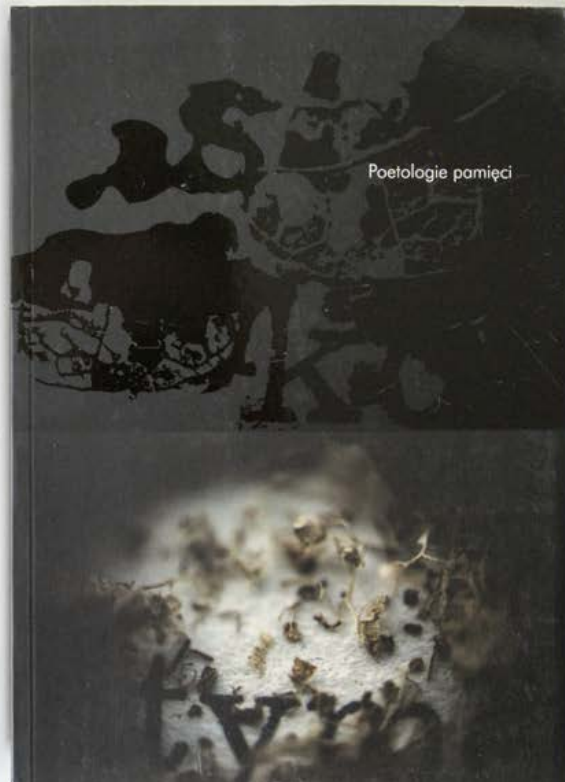
MASWERK – dekoracja architektoniczna charakterystyczna dla sztuki gotyckiej. Składa się z elementów

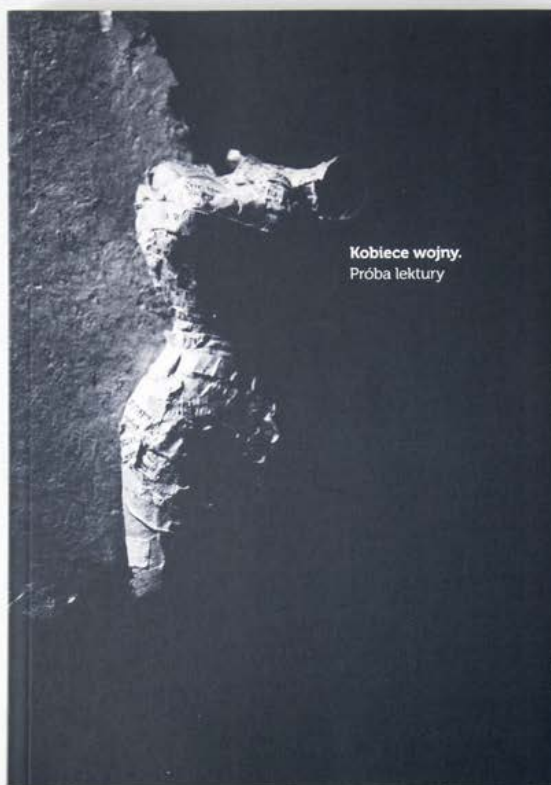
Cztery pory roku – obrazy z historii.
Gra dydaktyczna dla uczniów szkoły
ponadgimnazjalnej

Ciało, historia, kultura
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2011

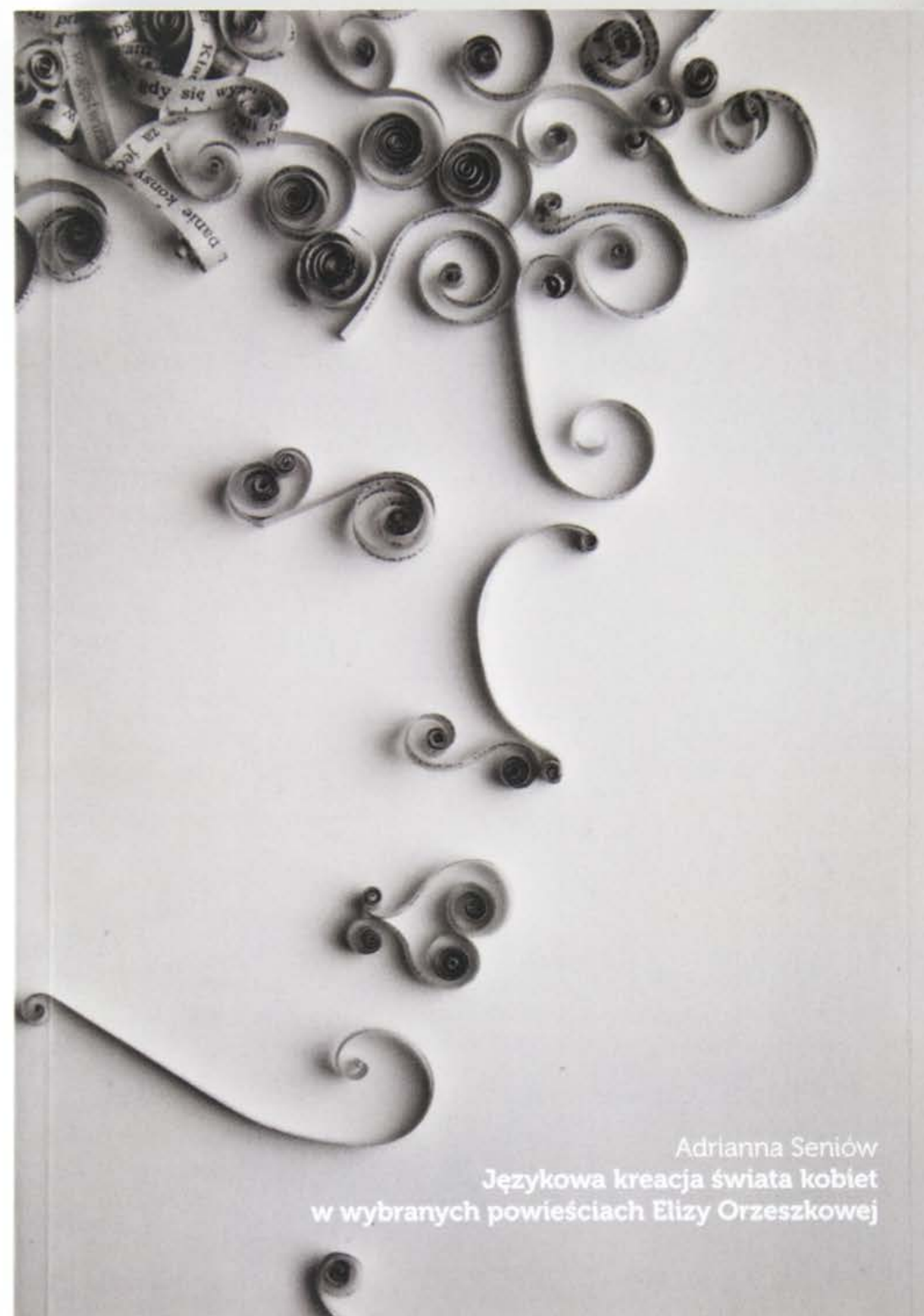
Poetologie pamięci
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2012

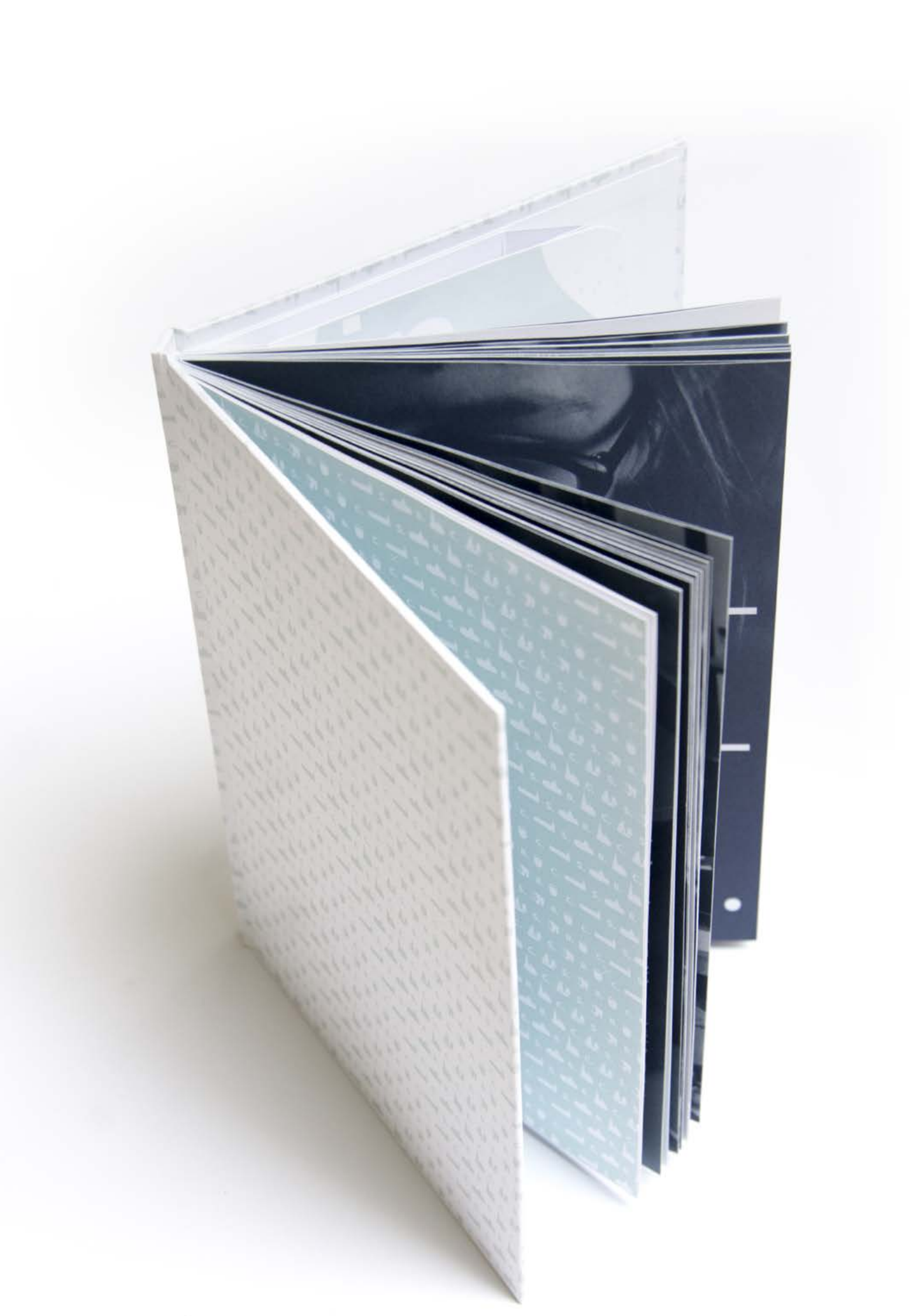
Kobiece wojny
Wydawnictwo Zapol, Szczecin 2011

(Inne) zwierzęta mają głos
Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012

Językowa kreacja świata kobiet w wybranych powieściach Elizy Orzeszkowej
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2011

Biała ceramika szczecińska
Stowarzyszenie Glinokolektyw, 2012

Als im Jahre 1981 in Dänemark das Buch Stettiner-gods. En pommersk kulturarv

(aut. Anker Noerregaard) herausgegeben wurde, hatten die Stettiner ganz andere Probleme. Niemand beschäftigte sich mit ausgegrabenen Keramikscherben oder mit den historischen Inschriften mit dem fremden Wort Stettiner. Es mussten neue politischen und ideologischen Bedingungen entstehen, damit Stettiner Ware/Stettinerfoods/Stettiner tradidy/Stettiner Gut ein Interesse erweckten. Die durch ihre originelle Ornamentik gut in vielen Orten Europas damals erkennbare keramische Tradition aus Pommern, begeisterte nach vielen Jahren wieder eine Gruppe von Leuten aus Szczecin und Stargard Szczeciński. Die archäologischen Befunde wurde gesammelt, konserviert, beschrieben und im Museum ausgestellt. Im Jahre 2006 gabs Anfänge der Rekonstruktion dieser Tradition, die dann im 2012 mit einer kleinen Produktion des nach Stettiner

Ware stilisierten Geschirrs fruchtete. Bevor es aber dazu kam, gab es im 2010 ein Workshop, dessen Teilnehmer an einem von der Stettiner Ware inspirierten Gefäß arbeiteten. Unerwartet zeigte sich bei diesem Experiment die Integrationsseite des Workshops und es wurde zu dem Prototyp des Projektes Popularisierung der weißen Stettiner Keramik, das in den letzten Monaten des Jahres 2012 durch das Glino-Kolektyw durchgeführt wurde. Das Projekt, dass für die Bewohner der Stadt Szczecin organisiert wurde, sollte die Tradition, die Geschichte und den Stil des Handwerks Stettiner Ware, das ein wichtiges Element des Pommerns des 18. und 19. Jahrhunderts war bekannter machen. Die meisten Teilnehmer des Projektes hatten von Stettiner Ware zuvor nichts gehört. Bei dem Workshop konnten sie auf der Drehscheibe töpfeln oder das Geschirr aufbauen und dann nach Art der Stettiner Ware bemalen. Jeder, unabhängig von seinem Alter konnte etwas für sich finden. Die Anhänger der reichen Ornamentik freuten sich über die Bemalungen des 18. Jahrhunderts, die anderen vergnügten sich mit den einfachen Motiven des 19. Jahrhunderts. Im Rahmen des Projektes gab es im National Museum in Szczecin einen offenen Vortrag, bei dem auch die originalen Stücke der Stettiner Ware präsentiert wurden. Über die stattliche Größe dieser Keramik und ihre einfache Schönheit, die keine Fotografie wiedergeben kann, staunten viele Gäste des Museums.

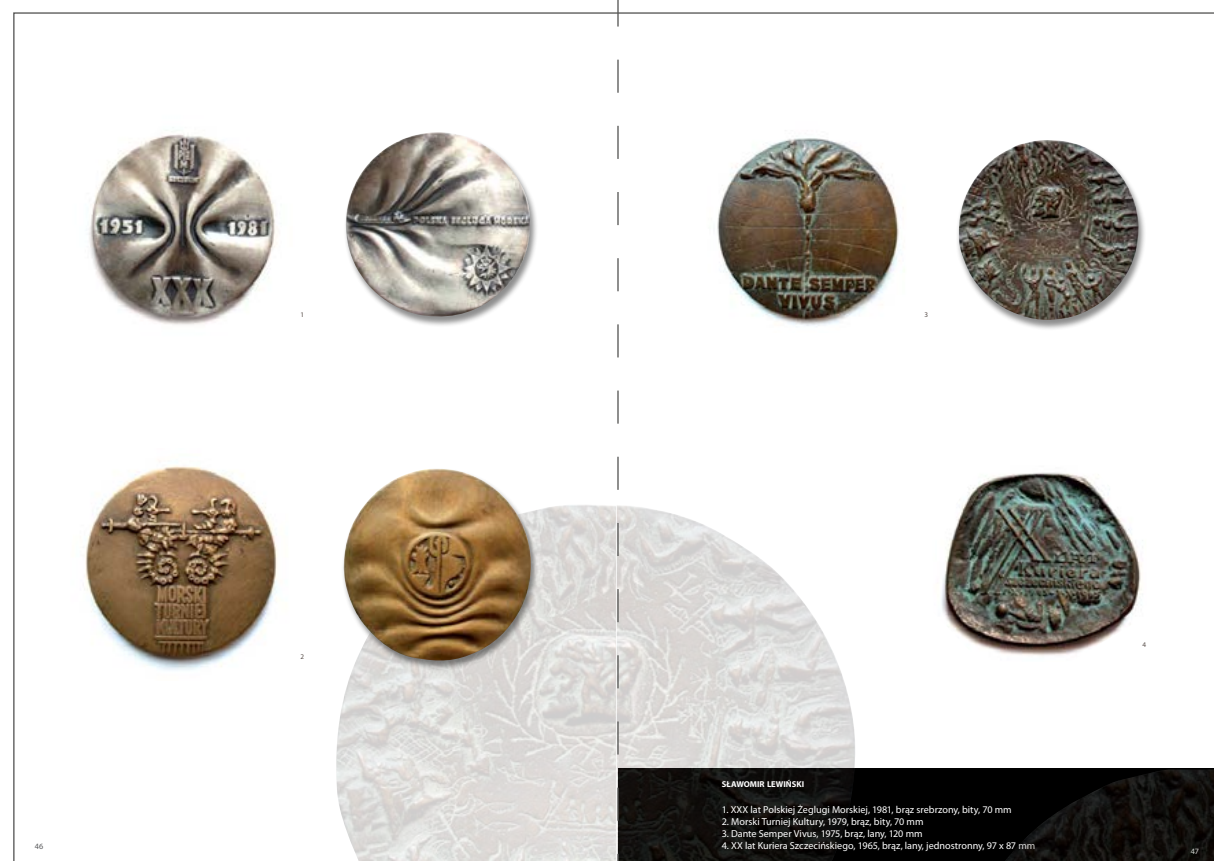
Für alle, die sich mit dem Thema Stettiner Ware anders beschäftigen wollten wurde vom Glino-Kolektyw ein Malentwurfswettbewerb unter dem Titel „Inspiriert von der weißen Keramik“ organisiert. Es wurden 184 Arbeiten gemacht und der Hauptpreis ging an den achtjährigen Kacper Dąbrowski. Nach seinem Bild entstand eine Patterne, die ihm dann bei der Ausstellungseröffnung geschenkt wurde.

Das Projekt Popularisation der weißen Keramik könnte ohne Engagement einer Gruppe von für die Stettiner Ware begeisterten Leuten, nicht ins Leben gebracht werden. Sie wussten gleich, wie wichtig diese Keramikgeschichte für einen Brückenbau zwischen der Vergangenheit und der Zukunft der Stadt sein könnte.

So ist das Ziel dieser Publikation, in der sich viele Informationen über Stettiner Ware mit Photographien, die während der Realisation des Projektes gemacht wurden mischen.

Die Partner von Glino-Kolektyw bei der Realisation des Projektes waren folgende Institutionen: Das National Museum in Szczecin | Das Museum der Technik und Kommunikation - Kunstbetriebshof | Stadt Kulturhaus in Szczecin-Dąbie | Humanistische Abteilung des Szczecin Uniwersitaets

Übersetzung in Anlehnung an den Text von Anna Czyńska | Glino-Kolektyw | Pädagogisches Institut, Humanistische Abteilung des Szczecin Uniwersitäts

Wśród fenomenów nasyconych jest u Mariona również „ikona”, która wiąże się z Lévinasowską epifanią Twarzy²⁷: „Rozumie się samo przez się, że E. Lévinasowi zawdzięczamy genialne rozwinięcie fenomenologii, które wreszcie pozwoliło na dostęp do Innego jako fenomenu przeszyconego”²⁸. Lévinasowski Bliźni, przychodząc, czyni poznającego biernym, wprawia go w „osłupienie”, ale nie tym, co oglądalne; „Twarz bliźniego [...] wymyka się [...] reprezentacji i rozbija fenomenalność. Nie dlatego, że jest zbyt gwałtowna, by się pojawić, ale dlatego, że w pewnym sensie jest zbyt słaba – nie jest fenomenem, ponieważ jest czymś «mniej» niż fenomen”²⁹.

Marion zwraca w przypadku „ikony” uwagę na rolę spojrzenia:

[...] w istocie spojrzenie, które do mnie przybywa (nadejście, wydarzenie) nie dostarcza żadnego widowiska, a zatem żadnej natychmiast widzialnej czy dającej się określić intuicji; mieści się ono właściwie w **czarnych dziurach dwóch źrenic** [podkr. – T.U.], w jedynej i minimalnej przestrzeni, gdzie na całej powierzchni ciała [corps] Innego, w spojrzeniu z przeciwka, nie ma nic do zobaczenia (nawet barwy tęczy, która je okala). Spojrzenie, które Inny na mnie kładzie obciążając mnie nim, nie daje się zatem oglądać, ani nawet zobaczyć – to niewidzialne spojrzenie daje się jedynie, aby je wytrzymać³⁰.

²⁷ Na Lévinasowski trop w *Ese* zwracał uwagę Krzysztof Stala: „Narzuca się tutaj kontekst myśli Emmanuela Lévinasa, filozofa, który z «pragnienia metafizycznego» uczynił podstawę namysłu nad istotą transcendencji. Zbieżności polegają tu raczej na podobieństwie stawianych pytań, na przenikaniu się horyzontów doświadczenia bytu, zdziwienia tym, co istniejące. Czy Miłoszowskie *Ese* nie jest poetyckim zapisem budzenia się pragnienia metafizycznego, owego «osłupienia światem», «ruchu idącego od świata znanego, oswojonego, [...] w kierunku obcego na-zewnątrz-siebie, w stronę drugiego, tamtego»? Czyż ów «ogrom rzeczy istniejących», którego podniose-gąbka nie może wchłonąć, a jednocześnie głęboko pożąda, nie wskazuje na pragnienie, które «dąży do czegoś całkowicie innego», którego «żadna podróż, żadna zmiana klimatu czy scenerii nie może zaspokoić?» (K. Stala, „Święte słowo jest”..., s. 97; cytat wewnętrzny w tłumaczeniu polskiego badacza za: E. Levinas, *Totality and Infinity. An Essay on Exteriority*, transl. A. Lingis, The Hague 1979, s. 33). Zgadram się ze Stalą co do tego, że *Ese* ewokuje Lévinasowski kontekst i że nie anuluje to różnic między francuskim filozofem i Miłoszem. Celem mojej pracy jest zlokalizowanie w utworze poety owych (równie silnych) zbliżeń i oddaleń (definiowanych przeze mnie nieco inaczej niż u Stali – głównie ze względu na założenie niewspółmierności płaszczyzny opisu doświadczenia twarzy i jego wykładni w utworze Miłosza) i opisanie relacji między tymi miejscami w kontekście myśli autora *Pierka przydrożnego*.

²⁸ J.-L. Marion, *Będąc danym*..., s. 283.

²⁹ E. Lévinas, *Inaczej niż być lub ponad istotą*, przeł. P. Mrówczyński, Warszawa 2000, s. 149.

³⁰ J.-L. Marion, *Będąc danym*..., s. 283.

U Miłosza czytamy: „w różowawej bieli wycięte otwory, w których ciemna błyszcząca lava” [podkr. – T.U.]. To niezwykle interesująca „słownikowa” zbieżność – u Miłosza ta fantastyczna, zaskakująca i niesamowita (w znaczeniu *Unheimliche*) metafora jest niejako kulminacją podmiotowego „osłupienia”. Poeta przechodzi w niej z dyskursu opisu („lekko zadarty nos, wysokie czoło [...] linia podbródka”) na dyskurs niemimeryczny, próbujący oddać ciężar tego, co niemyślowe, nieoglądalne. Kryje się w tym intuicja Marionowsko-Lévinasowska w tym sensie, że **pojawienie się spojrzenia Drugiego zmusza podmiot do poznawczej bierności**. Dlatego właśnie – w wyniku doświadczenia kryzysu opisu opartego na wzroku, wywołanego spojrzeniem Drugiego – Miłosz powie po chwili: „po tylu próbach nazywania świata umiem **już tylko** [podkr. – T.U.] powtarzać w kółko najwyżej [...] ja *jestem* – ona *jest*”.

Podmiot mówiący w *Ese* przeczuwa bogactwo świata – ale nie może go oddać. Doświadczenie tego, co niemożliwego do ogarnięcia – pisał Ryszard Nycz – związane jest u Miłosza przede wszystkim z filozofią Kanta. Według badacza jednym ze światopoglądowych przeświadczeń twórczości poety jest „*Idea «nieobjętej» rzeczywistości*” [podkr. – R.N.]:

[...] jak uczył Kant w *Krytyce władzy sąszenia*, wobec tego, co wprawdzie bezformne (bo np. nieograniczone), lecz objawiające nieograniczoną całość – nieskończoność rzeczywistości, jej niezmierzone bogactwo, głębię, złożoność czy gęstość – można tylko odczuwać podziw. [...] Wzniosłość przekracza wszelkie kategoryzacje, a zatem i możliwość interpretacji – jest admiracją prawdy nieobjętej i nieuwarunkowanej³¹.

O roli Kanta dla Mariona pisze Nawrocki³²:

[...] potwierdzeniem [...] przekonania, iż możemy mieć do czynienia z intuicją nawet wtedy, gdy nie można odnaleźć dla niej pojęcia, Marion widzi

³¹ R. Nycz, „Wyruszył z rzeczy chwilę zobaczenia”: *Czesław Miłosz tropienie realności, w: tegoż, Literatura jako trop rzeczywistości: portret epifanii w nowoczesnej literaturze polskiej*, Kraków 2001, s. 162. Zob. Nyczowsą koncepcję epifanii nowoczesnej: R. Nycz, *Poetyka epifanii i początki nowoczesności*, w: tamże, s. 88 i n.

³² Francuski filozof – co jest dla mnie w tym szkicu bardzo ważne – w znamienny sposób reinterpretuje filozofię Kanta, ale i „przekonuje, że jego fenomenologia nie jest wcale tak radykalna. Utrzymuje on, że nie opisuje czegoś, co nie byłoby znane do tej pory w filozofii. Fenomeny nasycone to przecież znana Kartezjańska zasada nieskończoności, Kantowska wzniosłość i Husserlowski czas” (A. Nawrocki, *Jean-Luc Marion*..., s. 116).

Czesław Miłosz i rewolucja

Książnica Pomorska, Szczecin 2012

Urszula Bielak-Golubowska

Autobiografie Miłosza, czyli o „Roku myśliwego” i nie tylko

Mój wynalazek, jeszcze kiedy byłem w szkole,
pod wpływem IV części *Dziadów* [...] polegał na wyobrażaniu sobie słodkiej melancholii, z jaką będę wspominał to, co działo się ze mną teraz¹.

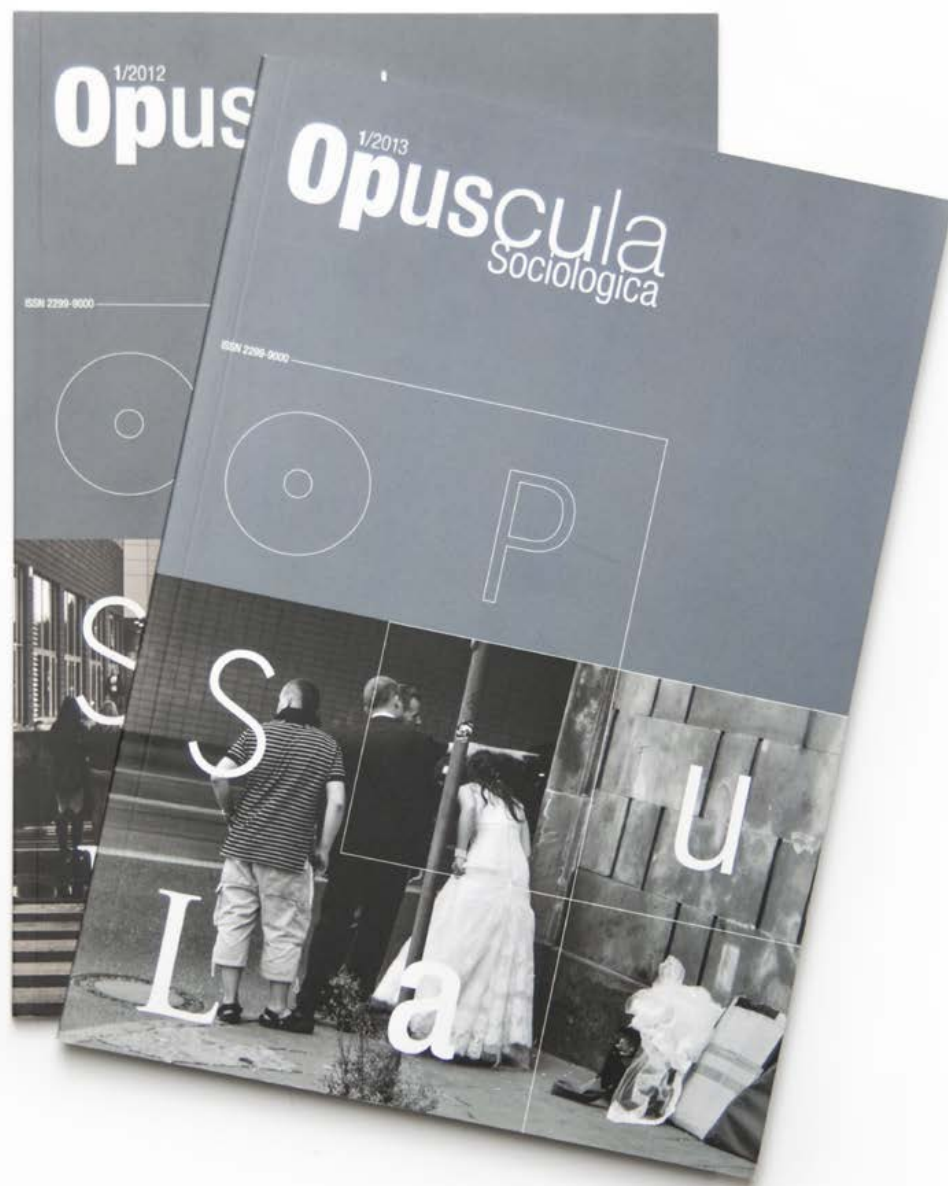
„W gruncie rzeczy napisał o sobie dużo. Niektórzy nawet ironizowali: o czym byś, Czesiu, nie pisał, to piszesz o sobie”². Rzeczywiście, autor *Zniewolonego umysłu* pozostawił po sobie wysoce autobiograficzny dorobek literacki. Nie od dziś przecież wiadomo, że poza symboliczną warstwą *Doliny Isy* znajduje się też autobiograficzna, związana z dzieciństwem pisarza. Badacze wielokrotnie wskazywali na to, że postacie z powieści mają rzeczywiste prototypy, postać Magdaleny, dziadka Dilibina i wreszcie samego Tomasza. Także miejsca i rytuały panujące na ziemiach litewskich w drugiej dekadzie zeszłego wieku zostały opisane z dużą dokładnością³. Podobnie dzieje się w esejach. W *Rodzinnej Europie*⁴ „Miłosz-bohater-narrator przedstawia osobistą historię z domieszką

¹ Cz. Miłosz, *Rok myśliwego*, Kraków 2001, s. 144. Dalsze cytaty pochodzą z tego wydania, oznaczone w tekście numerem strony.

² *Czesław Miłosz, czyli wiązka odruchów*, rozmowa Donaty Subbotko z Andrzejem Franaszkiem, Duży Format http://wyborcza.pl/1,75475,9540543,Czeslaw_Milosz___czyli_wiazka_odruchow___cz_1.html

³ Autobiografizm w *Dolinie Isy* poruszany był np. przez Aleksandra Fiuta czy Renatę Gorczyńską. Oboje poruszali ten wątek m.in. podczas przeprowadzonych rozmów z Miłoszem. Zob. *Czesław Miłosz autoportret przekorny. Rozmowy przeprowadził Aleksander Fiut*, Kraków 1988, s. 36–40 oraz R. Gorczyńska *Podróżny świat. Rozmowy z Czesławem Miłoszem*, Kraków 1992.

⁴ Cz. Miłosz, *Rodzinną Europą*, Warszawa 1990.

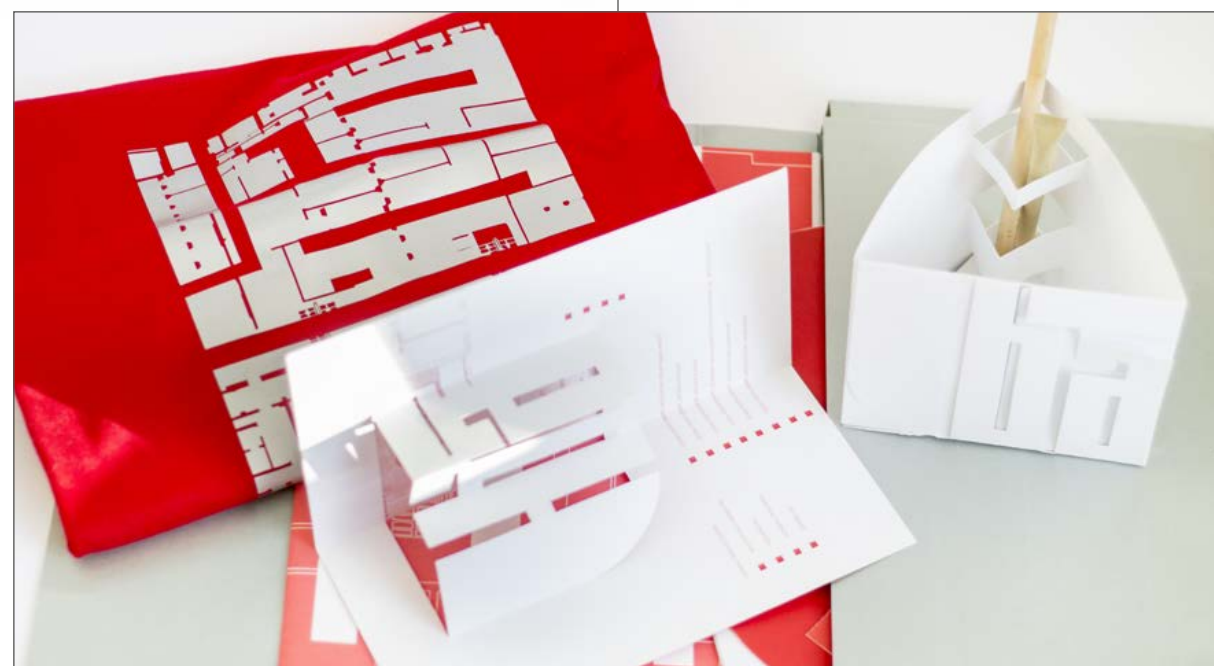
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2013

Opuscula Socjologica

Pamiętniki Tatusia Muminka
Teatr Lalek Pleciuga, 2014

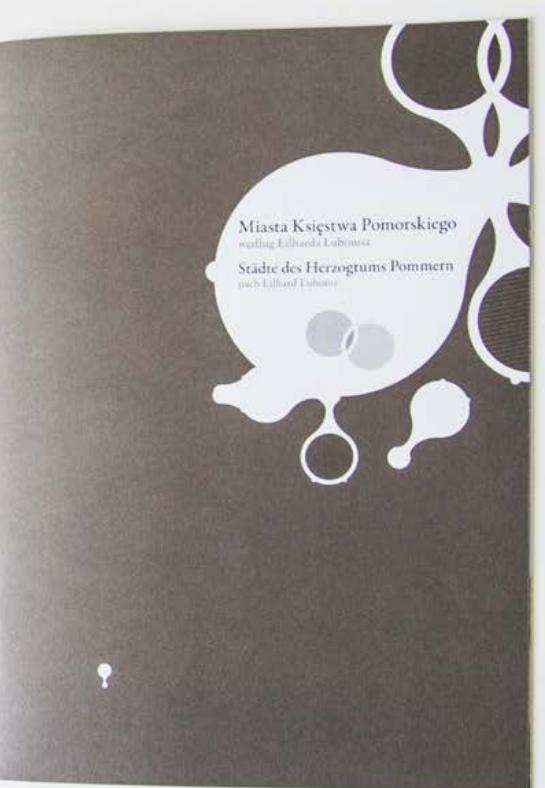
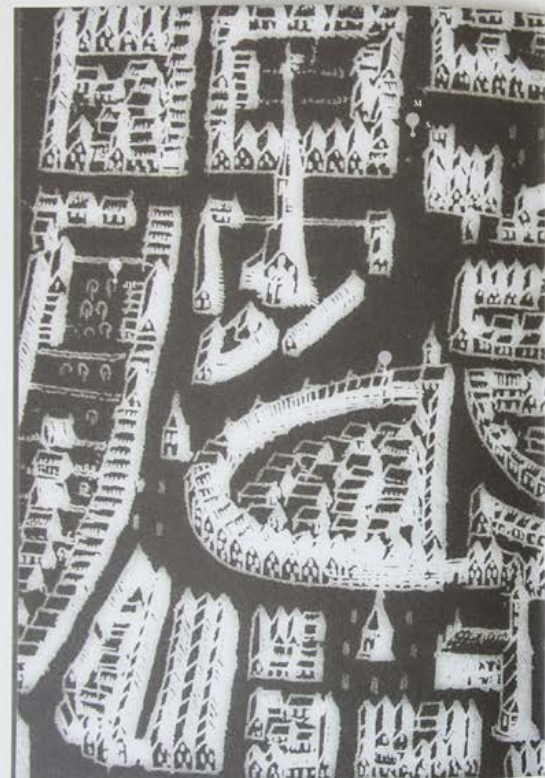
Gwiazda kolędnicza,
wyk. Piotr Kastalik,
1983 r., Gliwice,
woj. śląskie, ze zbiorów
Muzeum Etnograficznego
im. Marii Znamierowskiej-
Prüffenowej w Toruniu
fot. Marian Kosicki

Barbara Rosiek
Gore gwiazda
Polskie zwyczaje kolędnicze

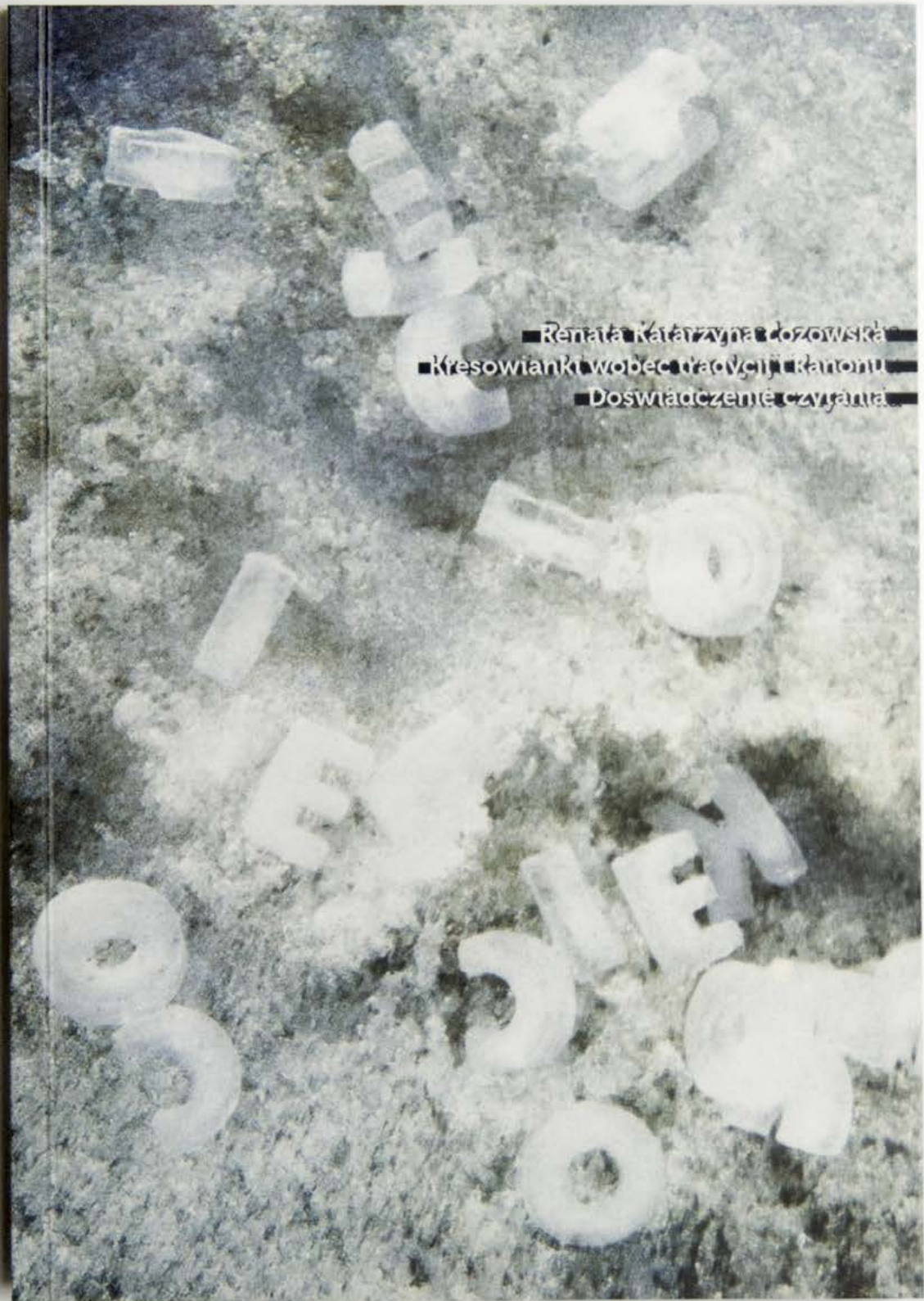
*Gore gwiazda Jezusowi w obłoku, w obłoku
Józef z Panną asystują przy boku, przy boku
Hejże no dyna, dyna, narodził się Bóg dziecina
W Betlejem, w Betlejem.....*

Podniosły nastrój Bożego Narodzenia sprawia, że świąteczny czas odczuwamy i przeżywamy w wyjątkowy sposób. Cechuje go pewna tajemniczość związana z powstawaniem nowego życia, z rodzącym się boskim Dzieciątkiem, z ogarniającą wszystkich miłością i nadzieją. W tym czasie bywamy inni, staramy się zatrzymać. Wspominamy nostalgicznie święta z okresu własnego dzieciństwa, z charakterystyczną dla nich atmosferą rodzinnego ciepła, radości i jedności, odczuwanych w świątyni oraz w domu specjalnie przygotowanym na ten czas. Niepowtarzalnych przeżyć dostarczali nam odwiedzający wówczas dom różnorodni goście, nieraz bardzo nietuzinkowi. Byli nimi kolędnicy. Przede wszystkim składali życzenia i śpiewali kolędy. Niektórzy przedstawiali widowiska mówiące o narodzeniu Jezusa. Inni odgrywali groźne, nieraz groteskowe przedstawienia. W domu zawsze na nich czekano, a gdy się nie zjawili, czegoś brakowało. Zgodnie z tradycją powinni byli przyjść. Dlaczego ich odwiedziny były tak istotne i oczekiwane?

Święta zimowe zawsze zajmowały szczególne miejsce w dorocznym świętowaniu. Pierwotnie wiązały się z zimowym przesileniem słonecznym, z odradzającym się światłem, życiem, wegetacją, a także ze zmarłymi przodkami i ich kultem. Z czasem połączone zostały z początkiem roku kalendarzowego, a także kościelnego roku liturgicznego w chrześcijaństwie,

Miasta Księstwa Pomorskiego według Eilharda Lubinusa
Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, 2014

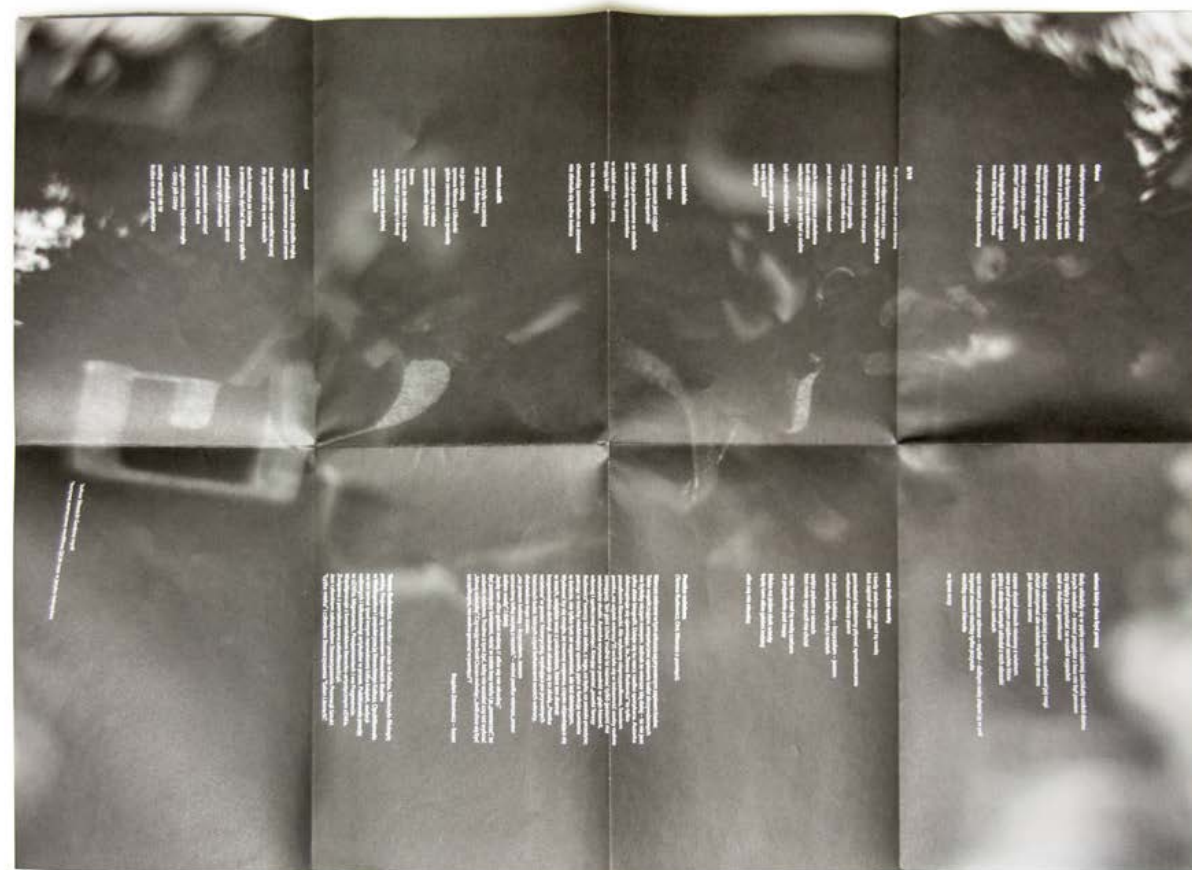
Joanna Tokarczuk Światy typu handmade <i>Słownie</i> – wystawa Łukasza Skąpskiego Zona Sztuki Aktualnej w Szczecinie 13 stycznia – 23 lutego 2012 (w ramach Festiwalu Digitala)	Edward Balcerzan O przedrzeźnianiu
Pierwotek, twórca, chęć konstruowania, przelania myśli w materię to coś, co odróżnia człowieka od innych stworzeń. Przejawiając się u osób z różnych środowisk i na wiele sposobów – często prozaicznych, w codziennych sytuacjach – decyduje o ich egzystencji. Ta pierwotna	kie możliwe relacje, znane w życiu ludzkich zbiorowości. Obojętność, empatia, podstęp, zawiść, niechęć, wrogość. Artystycznym, systemowo istotnym powodem konfliktów bywają odmienne, nie do pogodzenia „światy”. Literackie poszczególnych dzieł w danej serii (jak <i>Świat Marjan i Ziemian</i> w powieści Georgina Wehla). Doświadczymy tego i ja jako tłumacz pewnego wiersza Borysa Pasternaka – w polemice z innymi tłumaczami. Opowiadam o tym w swojej książce. Metafora „wojny światów” należy do szerokiego pola frazeologicznego, w którym „wojna” ma rozmaite znaczenia: krwawej bestii, ludobójczej, ludzkiej. Znajdujemy na wojnę ideologiczną, propagandową, informacyjną, światopoglądową, religijną, zinną, energetyczną, futbolową, polsko-januzelską, polsko-polską, „polsko-ruską pod flagą białą-czerwoną” (Dorota Małkowska), wojnę nerwów (był tożsaki Artura Międzyzackiego, łącznie z karcianą „grą w wojnę”, wreszcie „półowe wojny” (celna metafora polemic literackich). Nie każda wojna zabija, nie każda bywa, jak w telewizyjnej komedii, „wojną na gesty, wojną na słowa”. Magda Heydt, recenzentka mojej książki, woli nie dostrzegać energii konfrontacyjnej w kulturze. Wszak takie są wytyczne ponowoczesności. Dla zmniejszenia do naukowej analizy konfliktów – moją rolę z uporem zmienia w karykaturę, kojarząc „wojnę światów” z filmowymi, powieściowymi, komiksowymi obrazami obu „wojen światowych” XX wieku. Metafora tytułowa jest przez nią traktowana jako „homeryd”, jako generator metafor pochodnych, których w książce nie ma. Nigdy bym nie napisał, że krytykując się wzajem tłumacze „stają się dysponentami sił zbrojnych występujących do walki swoje dwójce, czyli przekłady”. Nie potowiem przekładu do militarnych zgromadzeń, lecz do suwerennych „światów”,
Wanoręcznie wykonany obiekt gimnastyczny fot. Joanna Tokarczuk	A. Kuznetsova, <i>Półowe wojny: poleniki literackie polskiego oświecenia</i>, Poznań 2001.
118	RECENZJE OMÓWIENIA 121

Pogranicza. Szczeciński
dwumiesięcznik kulturalny
Biblioteka Miejska
w Szczecinie, 2012

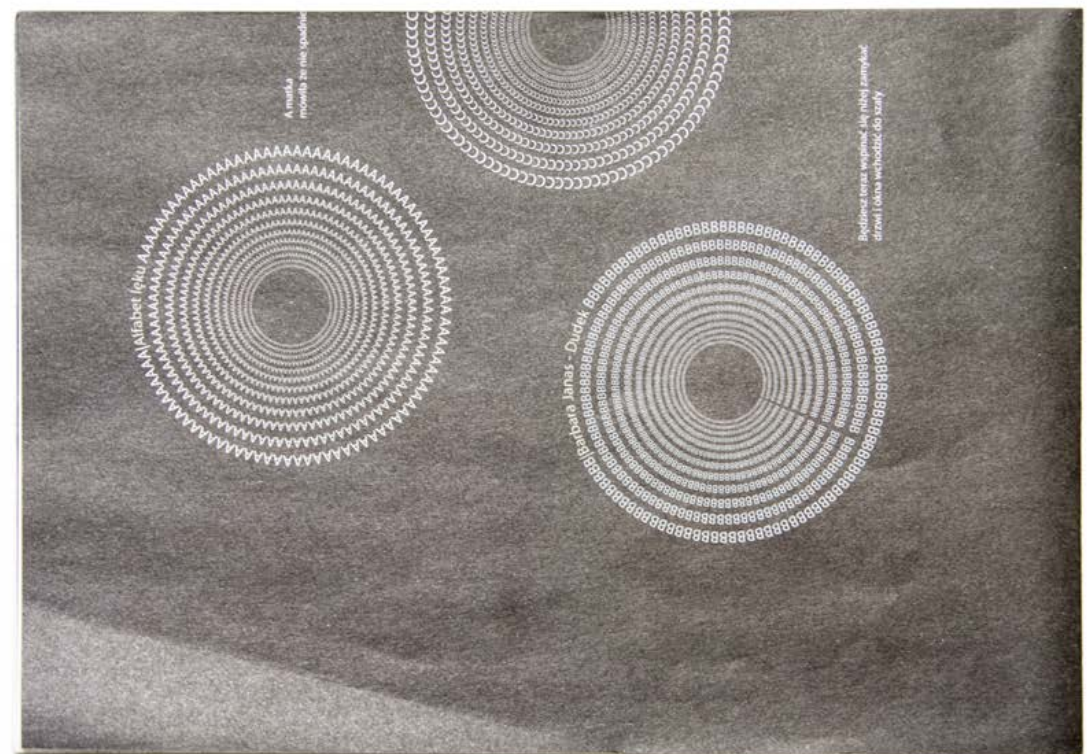
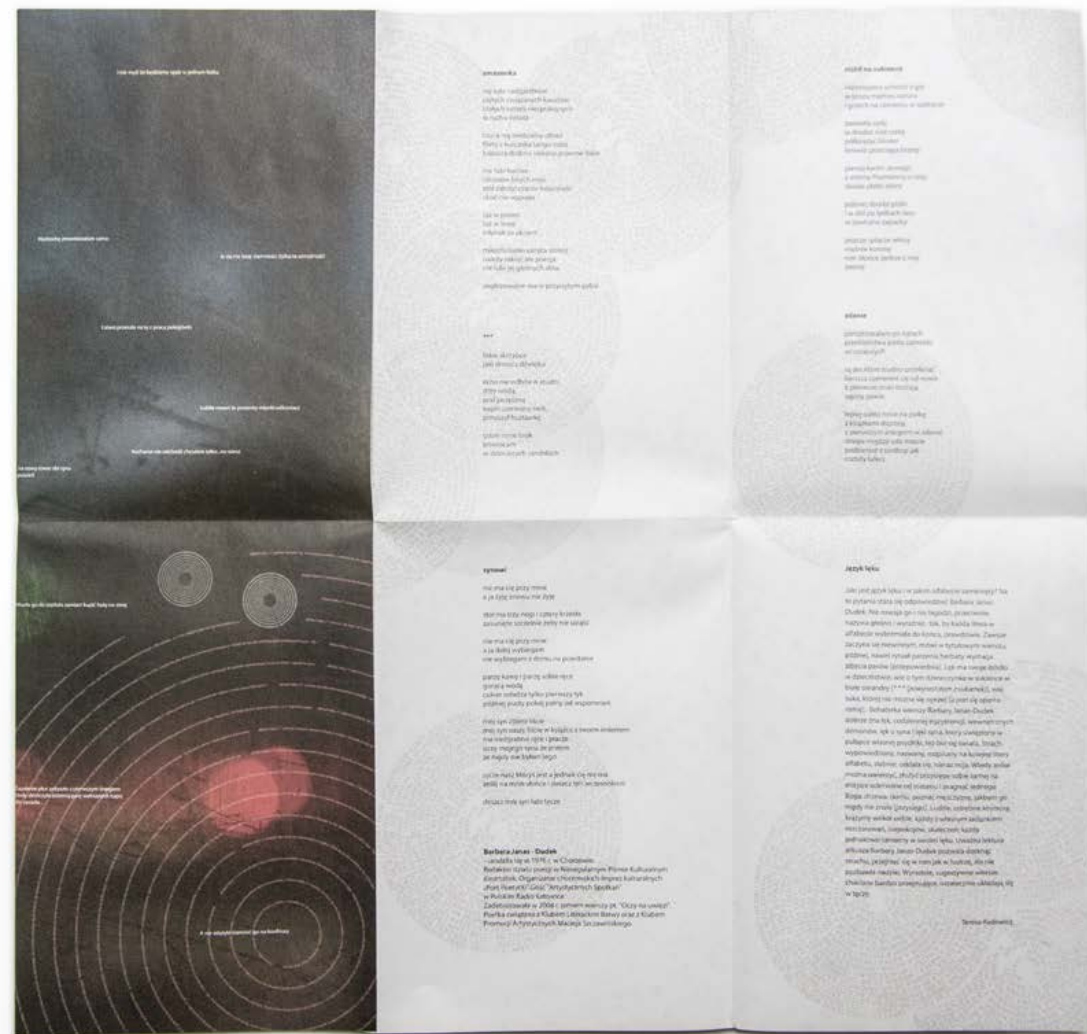

Oni. Wiersze z pamięci
Zautek Wydawniczy Pomyłka, 2011

Alfabet lęku. Barbara Janas-Dudek
Zautek Wydawniczy Pomyłka, 2012

Leszek Nord. 13 wierszy
Zaulek Wydawniczy Pomyłka, 2011

CZEKALSKA + GOLEC
White Vege Fur

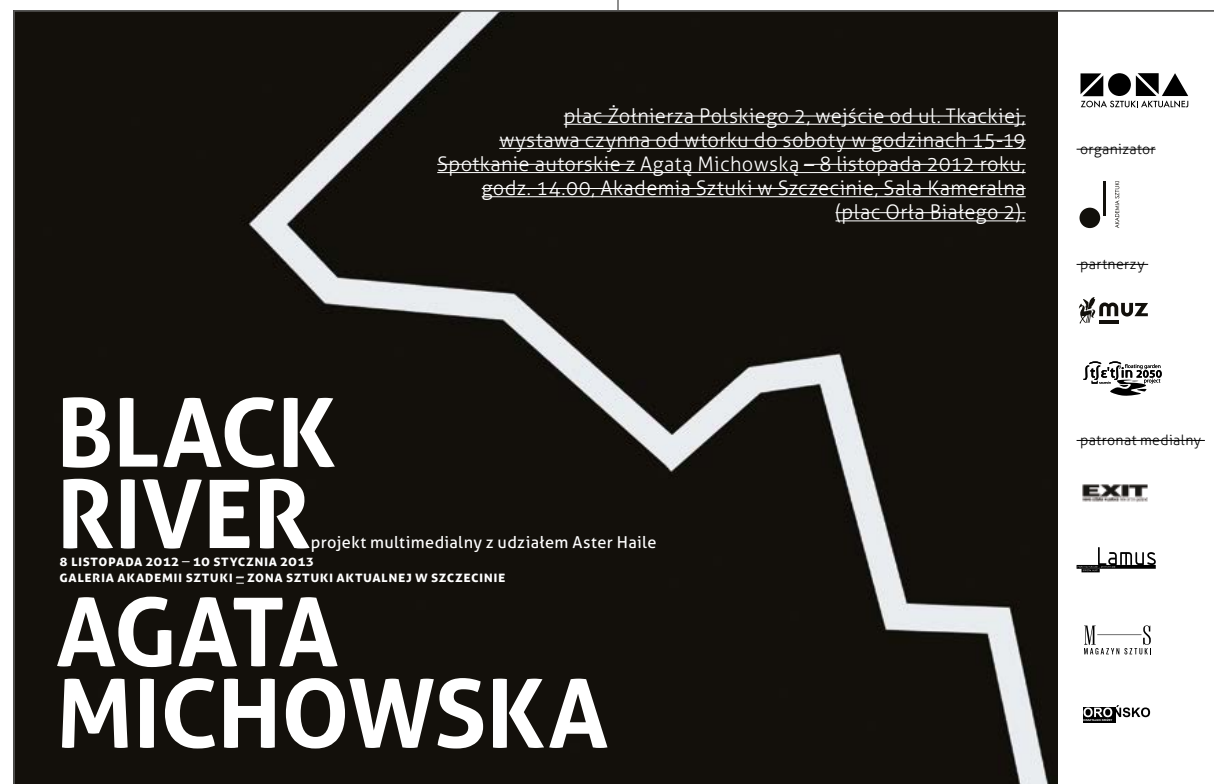
FRAGMENT Z KOLEKCJI
Performance for photography 2009–2012

Zona Sztuki Aktualnej
plac Żołnierza Polskiego 2
(wejście od ul. Tkackiej)
galeria Akademii Sztuki w Szczecinie
www.zona-akademiasztuki.eu

kwiecień – maj 2012

organizator: **ZONA** ZONA SZTUKI AKTUALNEJ
partnerzy: **muż**, **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**
patronat medialny: **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**

Materiały prasowe
Zona Sztuki Aktualnej, Szczecin 2012

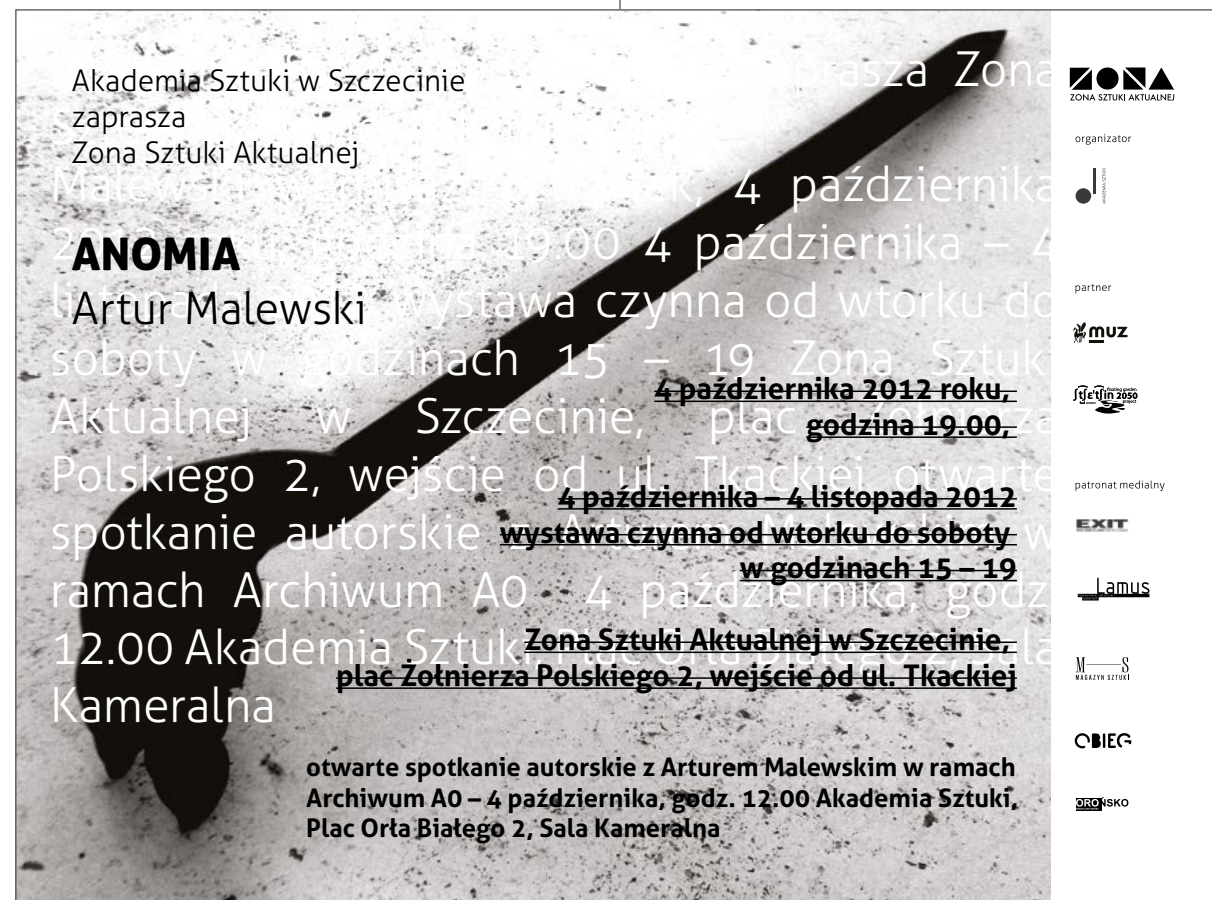

plac Żołnierza Polskiego 2, wejście od ul. Tkackiej;
wystawa czynna od wtorku do soboty w godzinach 15–19
Spotkanie autorskie z Agatą Michowską – 8 listopada 2012 roku,
godz. 14.00, Akademia Sztuki w Szczecinie, Sala Kameralna
(plac Orła Białego 2).

BLACK RIVER
projekt multimedialny z udziałem Aster Haile
8 LISTOPADA 2012 – 10 STYCZNIA 2013
GALERIA AKADEMII SZTUKI – ZONA SZTUKI AKTUALNEJ W SZCZECINIE

AGATA MICHOWSKA

organizator: **ZONA** ZONA SZTUKI AKTUALNEJ
partnerzy: **muż**, **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**
patronat medialny: **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**

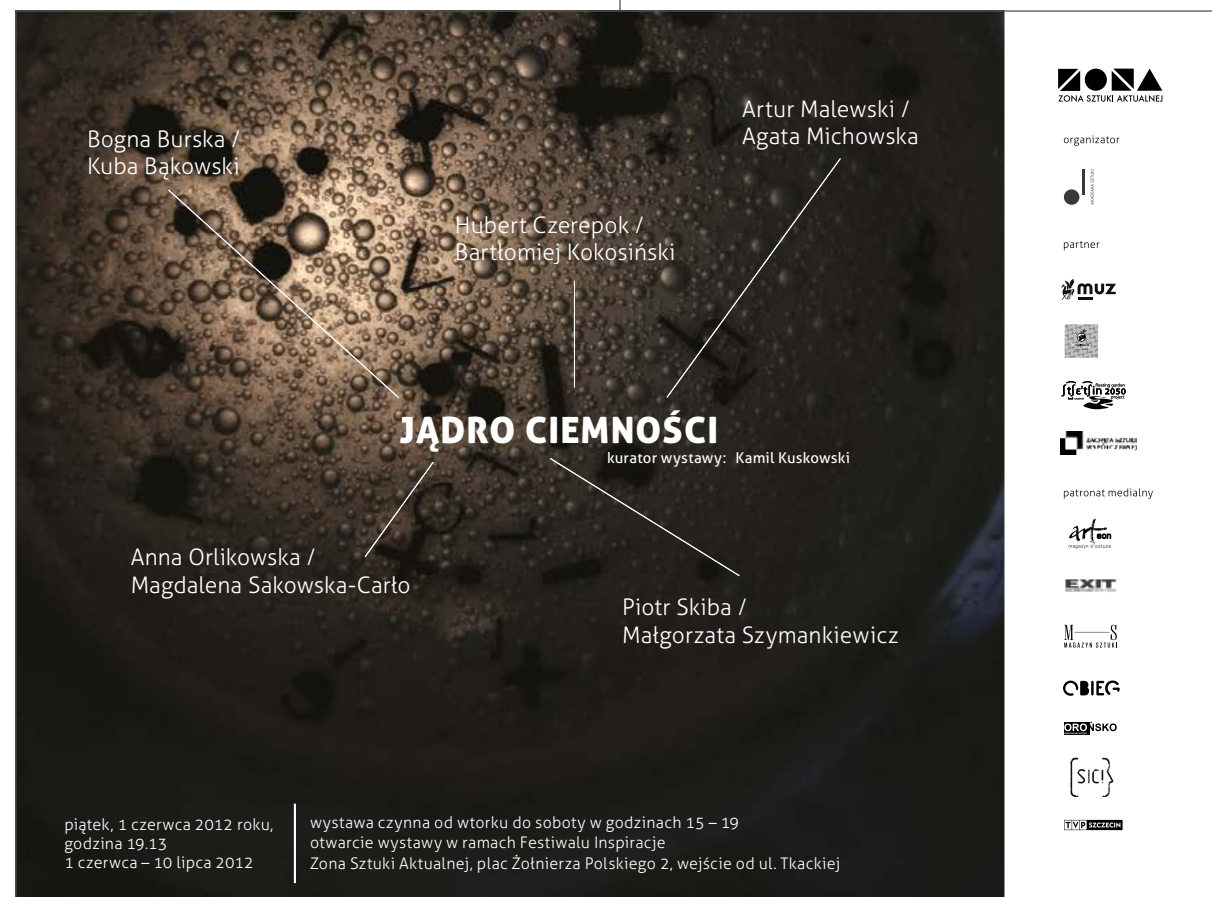
Akademia Sztuki w Szczecinie
zaprasza
Zona Sztuki Aktualnej

ANOMIA
Artur Malewski
wystawa czynna od wtorku do soboty w godzinach 15 – 19
Zona Sztuki Aktualnej w Szczecinie, plac Żołnierza Polskiego 2, wejście od ul. Tkackiej

4 października 2012 roku, godzina 19.00,
4 października – 4 listopada 2012
wystawa czynna od wtorku do soboty w godzinach 15 – 19
4 października, godz. 12.00
Zona Sztuki Aktualnej w Szczecinie, plac Żołnierza Polskiego 2, wejście od ul. Tkackiej
Kameralna

otwarte spotkanie autorskie z Arturem Malewskim w ramach Archiwum A0 – 4 października, godz. 12.00 Akademia Sztuki, Plac Orła Białego 2, Sala Kameralna

organizator: **ZONA** ZONA SZTUKI AKTUALNEJ
partnerzy: **muż**, **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**
patronat medialny: **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**

Bogna Burska / Kuba Bąkowski
Artur Malewski / Agata Michowska
Hubert Czerepok / Bartłomiej Kokosiński
Anna Orlikowska / Magdalena Sakowska-Carto
Piotr Skiba / Małgorzata Szymankiewicz

JĄDRO CIEMNOŚCI
kurator wystawy: Kamil Kuskowski

piątek, 1 czerwca 2012 roku, godzina 19.13
1 czerwca – 10 lipca 2012

wystawa czynna od wtorku do soboty w godzinach 15 – 19
otwarcie wystawy w ramach Festiwalu Inspiracje
Zona Sztuki Aktualnej, plac Żołnierza Polskiego 2, wejście od ul. Tkackiej

organizator: **ZONA** ZONA SZTUKI AKTUALNEJ
partnerzy: **muż**, **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**
patronat medialny: **EXIT**, **Lamus**, **M—S** MAGAZYN SZTUKI, **OBIEG**, **OROSKO**

Piotr Jędrzejewski MASZyny LATAJĄCE — REAKTYWACJA

10 STYCZNIA 2013 — 10 LUTEGO 2013
GALERIA AKADEMII SZTUKI — ZONA SZTUKI AKTUALNEJ W SZCZECINIE

plac Żołnierza Polskiego 2, wejście od ul. Tkackiej, wystawa czynna od wtorku do soboty w godzinach 15.00–19.00 | Spotkanie autorskie z Piotrem Jędrzejewskim — 10 stycznia 2013 r, godz.12.00, Sala Katedralna Akademii Sztuki w Pałacu pod Globusem, plac Orła Białego 2

organizator

partnerzy

patronat medialny

ZONA Sztuki Aktualnej
Galeria Akademii Sztuki w Szczecinie

plac Żołnierza Polskiego 2 — wejście od ul. Tkackiej
wystawa czynna od wtorku do soboty, godz. 15.00 — 19.00

Piotr Jędrzejewski Maszyny latające — reaktywacja wernisaż 10 stycznia 2013 godz. 19.00 ZONA Sztuki Aktualnej w Szczecinie

Spotkanie autorskie z Piotrem Jędrzejewskim — 10 stycznia 2013 roku, godz.12.00, Sala Katedralna Akademii Sztuki w Pałacu pod Globusem, plac Orła Białego 2

organizator

partnerzy

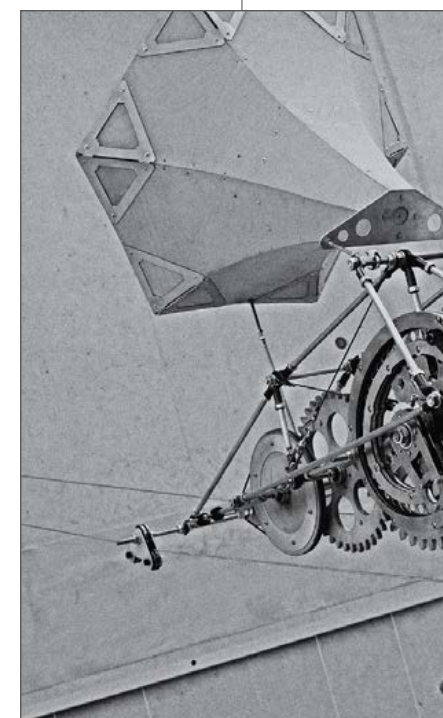

patronat medialny

wystawa
towarzysząca
Digitaliom
2013

Maszyny Latające - Reaktywacja
Zona Sztuki Aktualnej, Szczecin 2013

MASZyny LATAJĄCE — REAKTYWACJA
Piotr Jędrzejewski

10 STYCZNIA 2013 — 10 LUTEGO 2013
GALERIA AKADEMII SZTUKI — ZONA SZTUKI AKTUALNEJ W SZCZECINIE

wernisaż 10 stycznia 2013, godz. 19.00 — plac Żołnierza Polskiego 2, wejście od ul. Tkackiej, wystawa czynna od wtorku do soboty w godzinach 15.00–19.00 | Spotkanie autorskie z Piotrem Jędrzejewskim — 10 stycznia 2013 r, godz.12.00, Sala Katedralna Akademii Sztuki w Pałacu pod Globusem, plac Orła Białego 2

SUPER
MARKET
2013
STOCKHOLM
INDEPENDENT
ART FAIR

www.zona.akademiasztuki.eu

Zona Sztuki Aktualnej
galeria Akademii Sztuki
w Szczecinie czynna codziennie
od wtorku do soboty
między 15 a 19
adres: plac Żołnierza Polskiego 2
(wejście od ul. Tkackiej), Szczecin

don't

worry

be

happy

Leszek Knaflewski
Agata Michowska
Aleksandra Ska
Łukasz Skąpski
Małgorzata Szymankiewicz
Waldemar Wojciechowski
Agata Zbylut
Curator: Kamil Kuskowski

The invited artists are involved with the Szczecin Academy of Art and collaborate with Zona Sztuki Aktualnej.
In their works they present the projection of emotions involved with changes in the emotional state of being,
passing from sadness or worry to joy and happiness, like in a distorting mirror.

Opening
hours: Tue-Sat
3-7 PM, Address: plac
Żołnierza Polskiego 2
(entry from Tkacka
Street), Szczecin,
Poland

Akademia Sztuki w
Szczecinie, zaprasza
Zona Sztuki Aktualnej
Siłownię Łukasz Skąpski
otwarcie wystawy w
ramach festiwalu
Digitalia piątek 13
stycznia 2012 roku
finisaz + spotkanie
autorskie czwartek 23
lutego 2012 roku,
godzina 19.00 13
stycznia – 23 lutego
2012 roku wystawa
czynna od wtorku do
soboty w godzinach 14-
18 Zona Sztuki
Aktualnej, plac Żołnierza
Polskiego 2, wejście od
ul. Tkackiej

organizator

partner

sponsorzy

patronat medialny

don't worry be happy

Zona Sztuki Aktualnej, Szczecin 2012

Siłownię, Łukasz Skąpski

Zona Sztuki Aktualnej, Szczecin 2012

Akademia Sztuki w Szczecinie
zaprasza
Zona Sztuki Aktualnej
Czarna Seria Zorka Wollny
wernisaż: czwartek, 22 marca 2012
roku, godzina 19.00
23 marca – 23 kwietnia 2012
wystawa czynna od wtorku do soboty
w godzinach 15 – 19
otwarcie wystawy w ramach Festiwalu 13sphere
warsztaty dla maturzystów z Autorką: gry wizualne
w przestrzeni miejskiej sobota, 24 marca
2011 roku, godzina 12.00, Pałac pod Globusem
(zapisy: ewa.kwidzinska@akademiasztuki.eu)

organizator

partner

sponsorzy

patronat medialny

organizator

partner

sponsorzy

patronat medialny

Akademia Sztuki w Szczecinie zaprasza
Zona Sztuki Aktualnej **Czarna Seria Zorka Wollny**
wernisaż: czwartek, 23 marca 2012 roku, godzina 19.00
23 marca – 23 kwietnia 2012 wystawa czynna od wtorku do soboty
w godzinach 15 – 19 otwarcie wystawy w ramach Festiwalu 13sphere warsztaty dla maturzystów z Autorką: gry wizualne w przestrzeni miejskiej sobota, 25 marca 2011 roku, godzina 12.00, Pałac pod Globusem
zapisy: ewa.kwidzinska@akademiasztuki.eu

Czarna Seria, Zorka Wollny

Zona Sztuki Aktualnej, Szczecin 2012

organizator

partner

sponsorzy

patronat medialny

Akademia Sztuki w Szczecinie zaprasza
Zona Sztuki Aktualnej

Czarna Seria Zorka Wollny

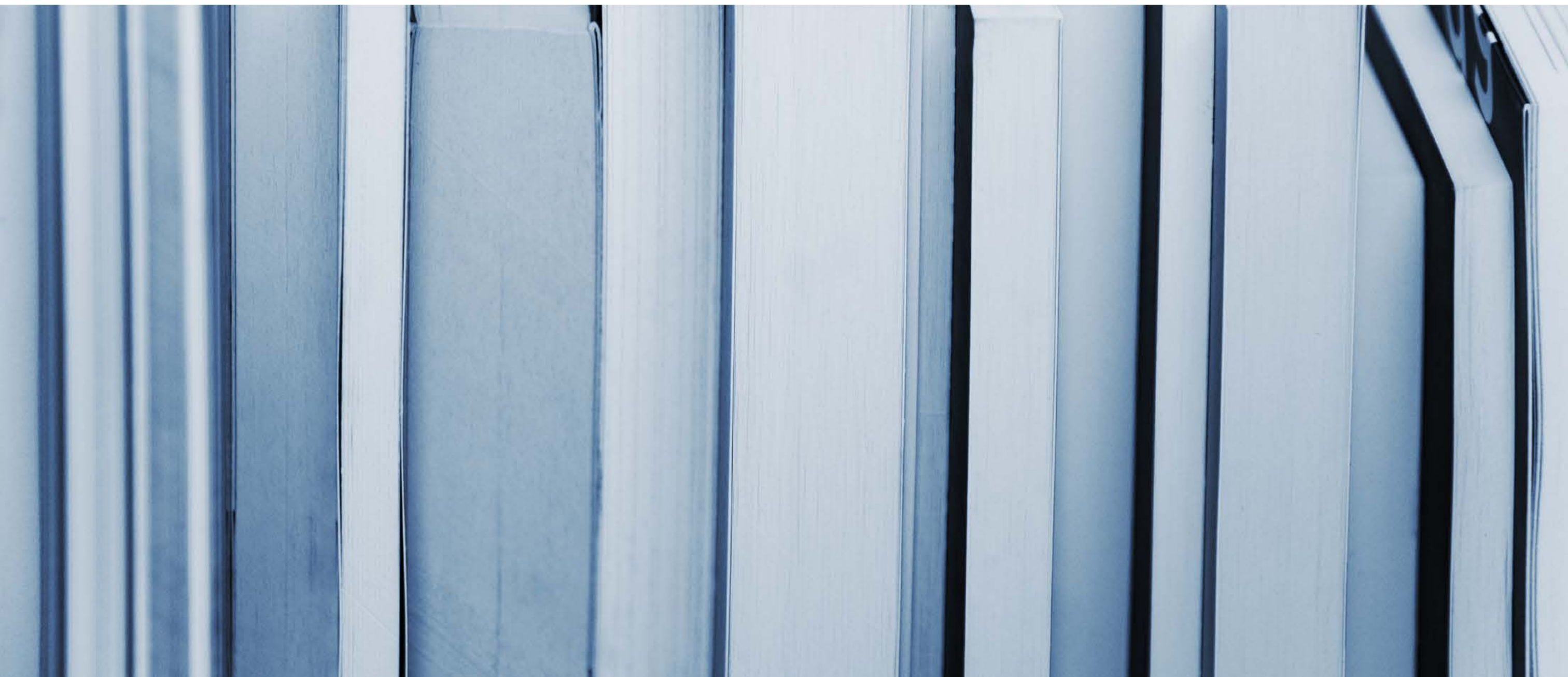
wernisaż: czwartek, 22 marca 2012 roku, godzina 19.13

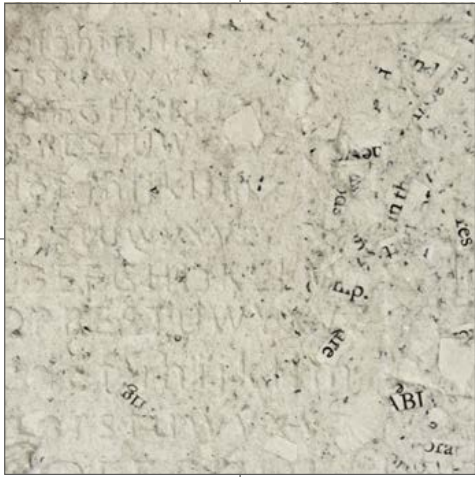
23 marca – 23 kwietnia 2012
wystawa czynna od wtorku do soboty w godzinach 15 – 19
otwarcie wystawy w ramach Festiwalu 13sphere

warsztaty dla maturzystów z Autorką: gry wizualne w przestrzeni miejskiej
sobota, 24 marca 2011 roku, godzina 12.00, Pałac pod Globusem
(zapisy: ewa.kwidzinska@akademiasztuki.eu)

www.zona.akademiasztuki.eu

II. PROJEKTY / WYSTAWY

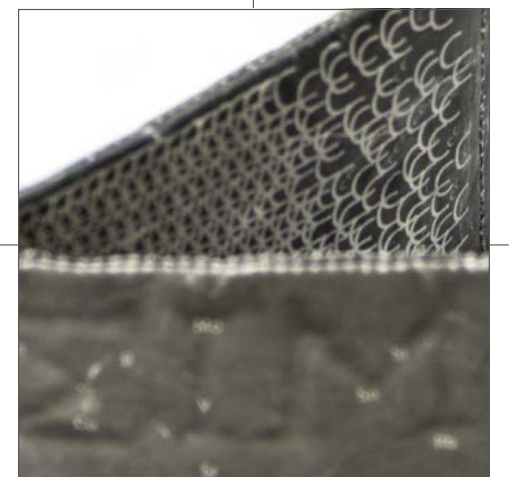

Errata
2014

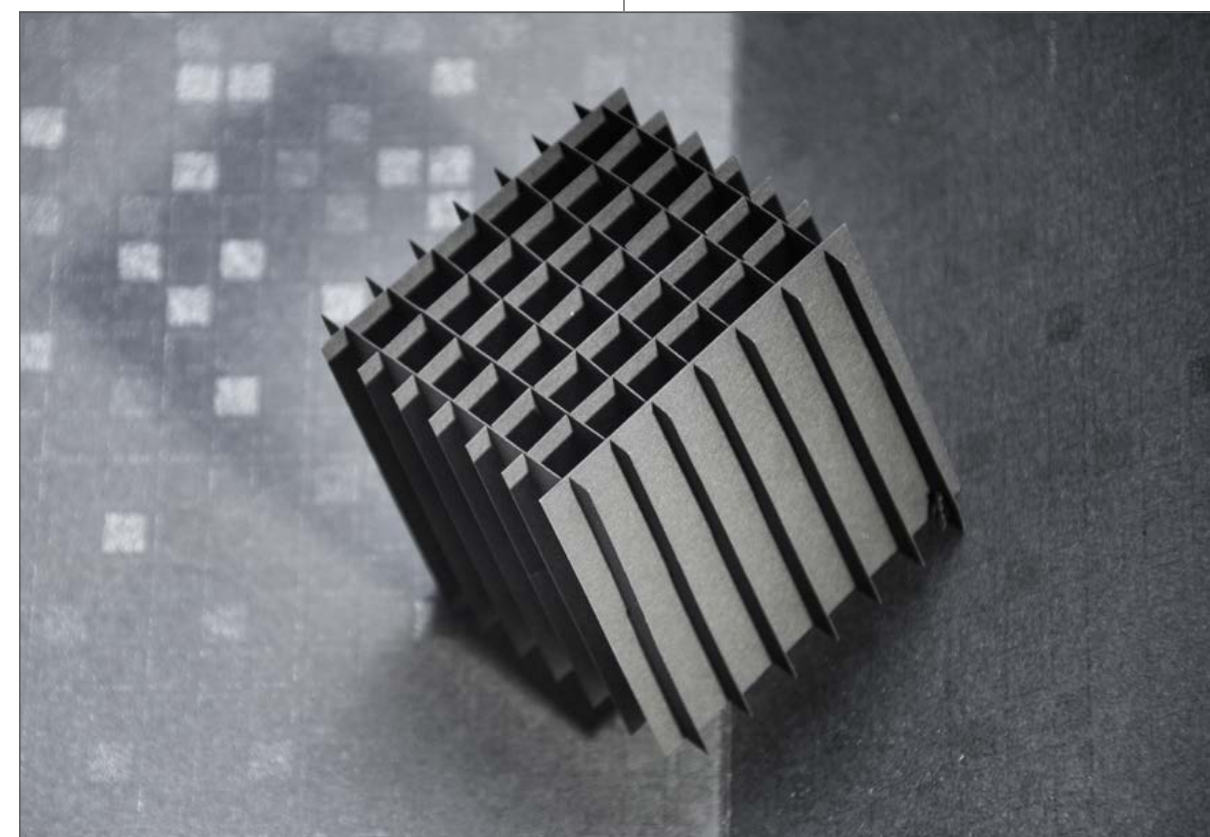

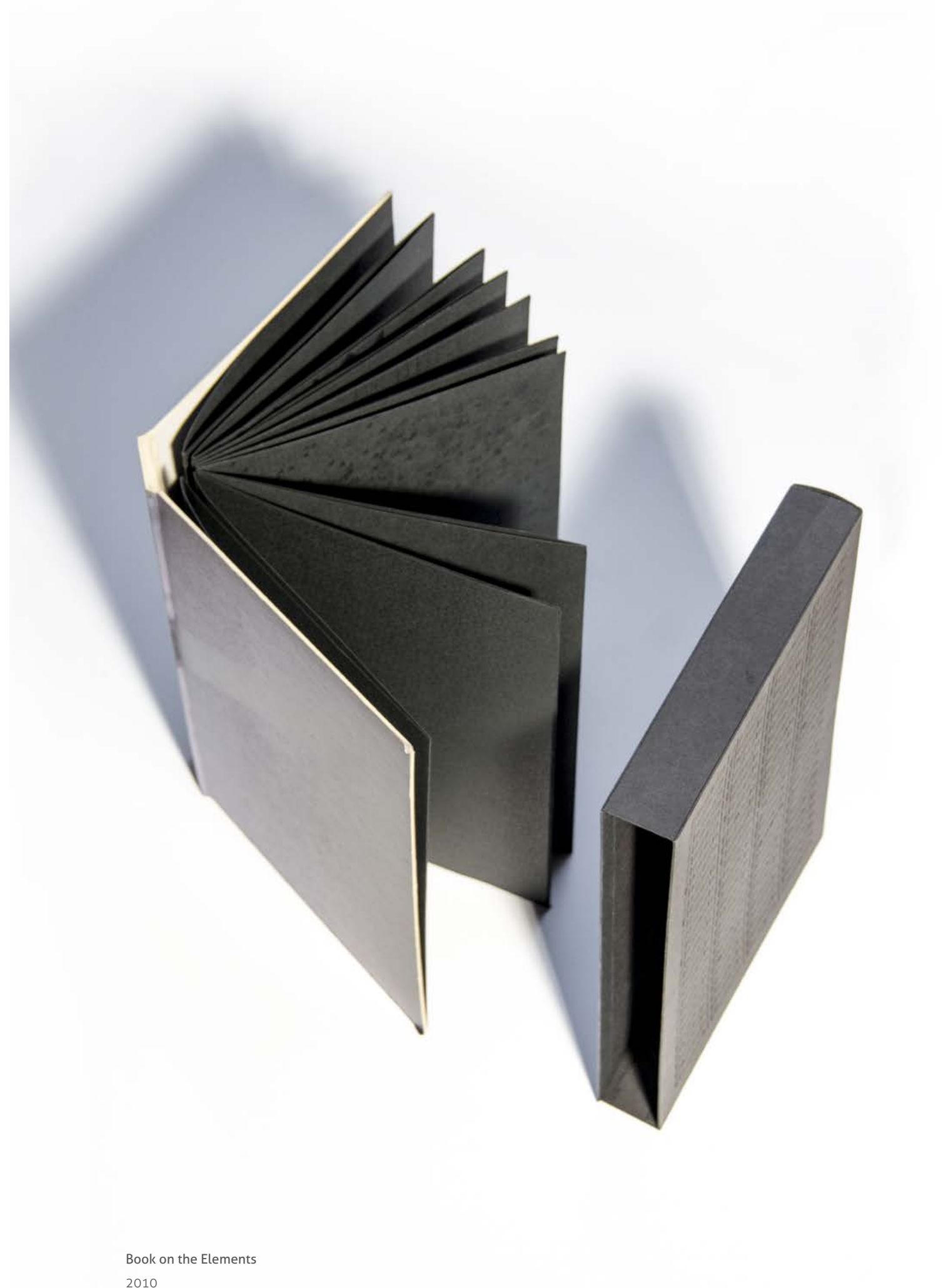
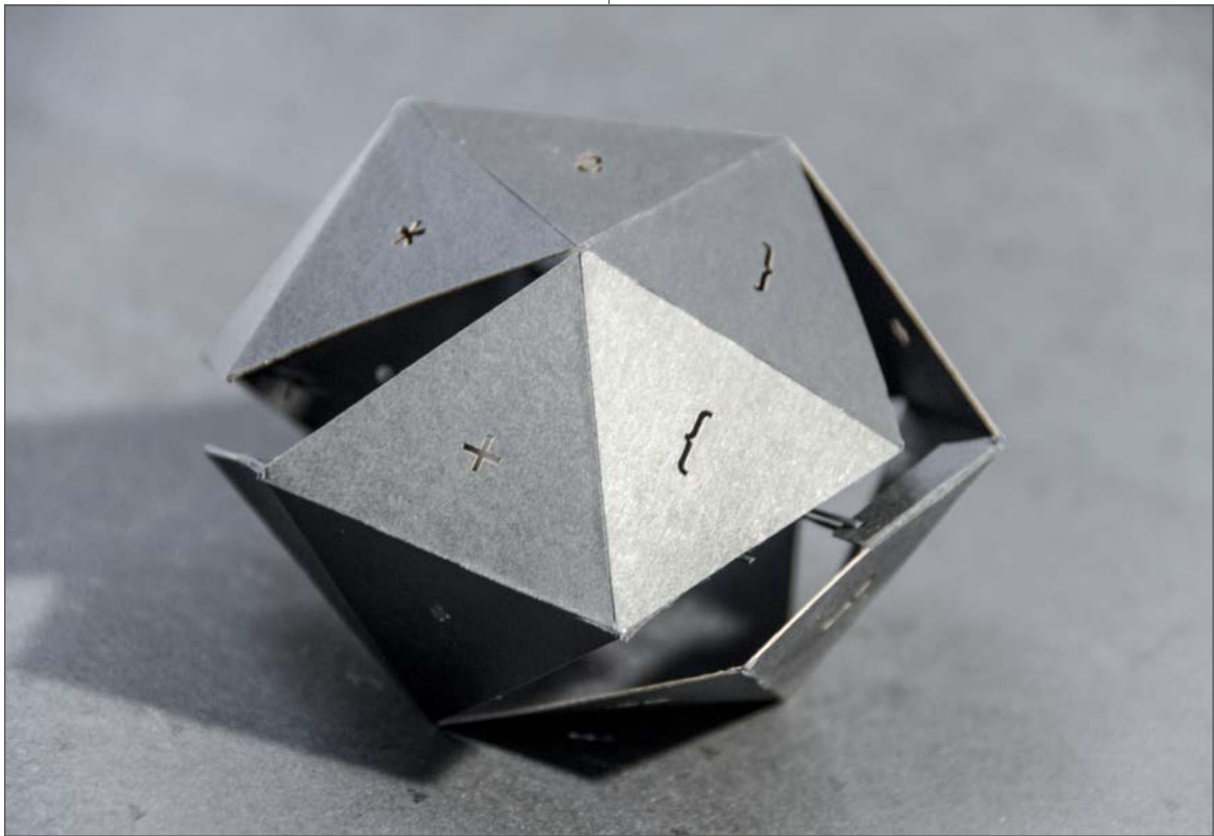
Homunculus
2014

Book on the Elements
2010

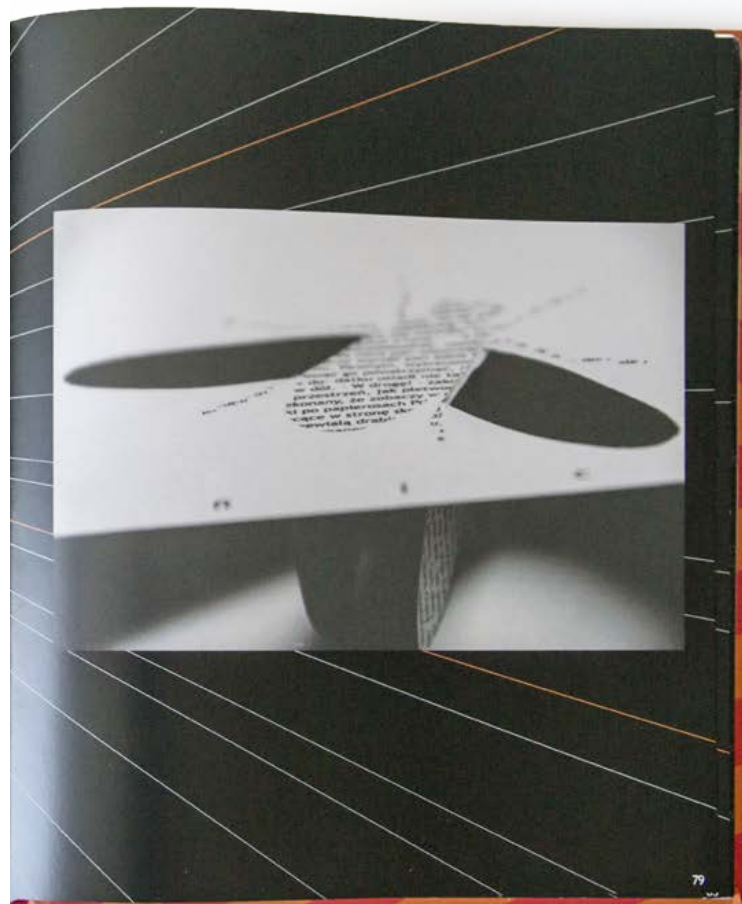

Book on the Elements
2010

Book on
2009

Book on space
2009

Book on space
2009

